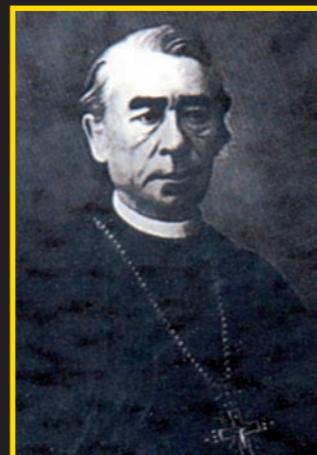

mladom piscu, bio uzorom. A Tordinac je bio blagonaklon prema Okrugiću, te mu pružao potporu u književnom stvaralaštvu. Da su obojica imali smisla za humor i da su se rado šalili, potvrđuje i Okrugićev nadimak *Alija*, koji mu je Tordinac nadjenuo, poigravajući se minimalnim distinktivnim razlikama između imena Ilija i navedenog turskog muškog imena. Nerijetko se Tordinac obraćao mlađem kolegi i prijatelju i kao *Turčinu beg-Aliji*, a katkad je išao i korak dalje, pa ga oslovljavao i kao *bekri-Muju*. Okrugić se na to nije srdio, no prihvaćao takvo Tordinčevo oslovljavanje kao znak dobre volje i prijateljske milošte. Katkad je, u šali, i sam o sebi govorio kao o *Aliji*, pa se, čak, pišući Tordincu, tako i potpisivao. A glede nadimka Jurja Tordinca, *Direkcija*, koji Okrugić ne spominje još u *Bucanijadi*, nego tek u šaljivim poemama iz 60-ih godina 19. stoljeća, *Varošijadi* i *Varadinijadi*, može se reći da potječe iz razdoblja, kada je taj, od 1865. i rektor sjemeništa, pomagao Strossmayeru u izgradnji đakovačke katedrale, kao ravnatelj direkcije, što je tim poslovima upravljala, dakako, i prije 1866. godine, kada se započelo i sa samim zidanjem tog sakralnog objekta.

(Jasna Melvinger)

Od šaljivih poema iz triptiha namijenjenog đakovačkom biskupskom dvoru, čini se da je najpopularnija među Okrugićevim prijateljima koji su sva tri spjeva imali mogućnost čitati, u tom krugu, možda, čak i legendarna, bila *Bucanijada*. Kao i sve Okrugićeve šaljive poeme, i ovu karakteriziraju ne samo epski i lirski, no i dramski elementi, a napose je zanimljiva, ne samo kao tugovanka za nastradalim Tordinčevim psom Buckom, već i kao parodija pogrebne pjesme, kojom se razotkrivaju, ne pseće, no ljudske mane i slabosti. Premda se u *Bucanijadi*, kao glavni protagonist pojavljuje pas, to djelo, ipak, ne karakteriziraju sva žanrovska obilježja životinjskog epa, kakav je, primjerice, u njemačkoj književnosti, poznat ponajviše po Goetheovu *Liscu Reinekeu*. A kad je riječ o primjerima iz hrvatske književnosti, moguće je usporediti Okrugićevo izravno obraćanje psu Bucanu i njegovoj pasjoj družini s isto tako izravnim obraćanjem *Gospodskom Kastoru*, na koje se, dakako, nakon autora *Bucanijade*, odlučio Silvije Strahimir Kranjčević u svojoj poznatoj socijalnoj apostrofi. A dirljiva priča o Bucanovu životu, te o bolu svih koji su ga voljeli i kojima je, itekako, nedostajao nakon svoje nasilne smrti, može se usporediti i s, ne samo pasjim životopisom, iz, također potonjeg, romana Vladimira Nazora *Šarko*.

(Jasna Melvinger)

ILIJA OKRUGIĆ SRIJEMAC ■ ŠALJIVE POEME

ILIJA OKRUGIĆ SRIJEMAC

Zoran Vukmanov Šimokov

ŠALJIVE POEME

U ovoj se knjizi prvi put u cjelini objelodanjuje pet šaljivih poema Ilije Okrugića: *Bucanijada*, *Varošijada*, *Varadinijada*, *Pantina družina*, te *Na Ilijin rođendan*. Tri poeme, koje svojim naslovima, na tragu, još, *Govnaide* Junija Palmotića, parodijski aludiraju na slavne antičke epopeje, *Bucanijada*, *Varošijada* i *Varadinijada*, međusobno korespondiraju, zrcaleći, u većoj ili manjoj mjeri, ili tek kojim realističnim detaljem, životnu zbilju s nekadašnjeg biskupskog dvora u Đakovu, jer Okrugić je te svoje šaljive spjevove i napisao, želeći ih podariti, kao zabavno štivo, upravo ekskluzivnome krugu svojih prijatelja u, onda, još, Strossmayerovu sjedištu. Dakako, Okrugić se najviše trsio oraspoložiti i nasmijati svojim stihovima bliskog biskupova suradnika Jurja Tordinca, s kojim ga je vezivalo dugogodišnje srdačno prijateljstvo, a koga je upoznao, vjerojatno, još 50-ih godina 19. stoljeća, u doba kada je i sam službovao u Đakovu kao prebendar tamošnje stolne crkve, od 1855.–1862. Ilija Okrugić veoma je štovao Tordinca, ne samo kao nadređenog mu crkvenog dostojanstvenika, već i kao istaknutoga književnika, jednog od predstavnika hrvatskog narodnog preporoda, *Ilira iz Slavonije*, koji mu je, uz Matu Topalovića i Stjepana Marjanovića, kao

ILIJA OKRUGIĆ SRIJEMAC, ŠALJIVE POEME

Edicija: *Baština*, knjiga 7.

Nakladnik:
NIU *Hrvatska riječ*

Za nakladnika:
Ivan Karan

Urednik:
Milovan Miković

Knjiga je tiskana potporom
Pokrajinskog tajništva za kulturu

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.42(497.11)-14

OKRUGIĆ, Ilija

Šaljive poeme / Ilija Okrugić Srijemac ; priredila i predgovorila
Jasna Melvinger. - Subotica : *Hrvatska riječ*, 2010 (Subotica :
Rotografika). - 192 str. ; 20 cm. - (Edicija *Baština* / *Hrvatska riječ*,
Subotica ; knj. 7)

Tiraž 500. - Šaljive poeme Ilije Okrugića Srijemca: str. 6-26.

ISBN 978-86-85933-49-3

COBISS.SR-ID 252776455

ILIJA
OKRUGIĆ
SRIJEMAC

ŠALJIVE
POEME

PRIREDILA I
PREDGOVORILA
JASNA
MELVINGER

Subotica, 2010.

ŠALJIVE POEME

ŠALJIVE POEME ILIJE OKRUGIĆA SRIJEMCA

JASNA MELVINGER

U ovoj se knjizi prvi put u cjelini¹ objelodanjuje pet šaljivih poema Ilije Okrugića: *Bucanijada*, *Varošijada*, *Varadinijada*, *Pantina družina*, te *Na Ilijin rođendan*². Tri poeme, koje svojim naslovima, na tragu, još, *Govnaide* Junija Palmotića, parodijski aludiraju na slavne antičke epopeje, *Bucanijada*, *Varošijada* i *Varadinijada*, međusobno korespondiraju, zrcaleći, u većoj ili manjoj mjeri, ili tek kojim realističnim detaljem, životnu zbilju s nekadašnjeg biskupskog dvora u Đakovu, jer Okrugić je te svoje šaljive spjevove i napisao, želeći ih podariti, kao zabavno štivo, upravo ekskluzivnome krugu svojih prijatelja u, onda, još, Strossmayerovu sje-dištu. Dakako, Okrugić se najviše trsio oraspoločiti i nasmi-jati svojim stihovima bliskog biskupova suradnika Jurja Tordinca, s kojim ga je vezivalo dugogodišnje srdačno pri-jateljstvo, a koga je upoznao, vjerojatno, još 50-ih godina 19. stoljeća, u doba kada je i sam službovao u Đakovu kao prebendar tamošnje stolne crkve, od 1855.–1862.

¹Ulomci iz *Varošijade* i *Varadinijade* uvršteni su, uz lirske šaljive pjesme, i u knjigu: Ilija Okrugić Srijemac, *Lirika*, priredila i pogovor napisala Jasna Melvinger, Udruga Hrvata Zemuna, Petko studio, Simbol, Pergamena, Zemun, Novi Sad, Petrovaradin, Zagreb, 2007.

²Autografi tih poema čuvaju se u Matici srpskoj u Novom Sadu.

Ilija Okrugić veoma je štovao Tordinca, ne samo kao nadređenog mu crkvenog dostojanstvenika, već i kao istaknutoga književnika, jednog od predstavnika hrvatskog narodnog preporoda, *Ilira iz Slavonije*, koji mu je, uz Matu Topalovića i Stjepana Marjanovića, kao mladom piscu, bio uzorom. A Tordinac je bio blagonaklon prema Okrugiću, te mu pružao potporu u književnom stvaralaštvu. Da su obojica imali smisla za humor i da su se rado šalili, potvrđuje i Okrugićev nadimak *Alija*, koji mu je Tordinac nadjenao, poigravajući se minimalnim distinktivnim razlikama između imena Ilija i navedenog turskog muškog imena. Nerijetko se Tordinac obraćao mlađem kolegi i prijatelju i kao *Turčinu beg-Aliji*, a katkad je išao i korak dalje, pa ga oslovljavao i kao *bekri-Muju*. Okrugić se na to nije srdio, no prihvaćao takvo Tordinčevo oslovljavanje kao znak dobre volje i prijateljske milošte. Katkad je, u šali, i sam o sebi govorio kao o *Aliji*, pa se, čak, pišući Tordincu, tako i potpisivao³.

A glede nadimka Jurja Tordinca, *Direkcija*, koji Okrugić ne spominje još u *Bucanijadi*, nego tek u šaljivim poemama iz 60-ih godina 19. stoljeća, *Varošijadi* i *Varadinijadi*, može se reći da potječe iz razdoblja, kada je taj, od 1865. i rektor sjemeništa, pomagao Strossmayeru u izgradnji đakovačke katedrale, kao ravnatelj direkcije, što je tim poslovima upravljala, dakako, i prije 1866. godine, kada se započelo i sa samim zidanjem tog sakralnog objekta.

Od šaljivih poema iz triptiha namijenjenog đakovačkom biskupskom dvoru, čini se da je najpopularnija među Okrugićevim prijateljima koji su sva tri spjeva imali mogućnost čitati, u tom krugu, možda, čak i legendarna, bila

³ Podaci iz autografa Okrugićevih prigodnica upućenih Tordincu 1890. i 1891.

Bucanijada. Kao i sve Okrugićeve šaljive poeme, i ovu karakteriziraju ne samo epski i lirski, no i dramski elementi, a napose je zanimljiva, ne samo kao tugovanka za nastradalim Tordinčevim psom Buckom, već i kao parodija pogrebne pjesme, kojom se razotkrivaju, ne pseće, no ljudske mane i slabosti. Premda se u *Bucanijadi*, kao glavni protagonist pojavljuje pas, to djelo, ipak, ne karakteriziraju sva žanrovska obilježja životinjskog epa, kakav je, primjerice, u njemačkoj književnosti, poznat ponajviše po Goetheovu *Liscu Reinekeu*. A kad je riječ o primjerima iz hrvatske književnosti, moguće je usporediti Okrugićevo izravno obraćanje psu Bucanu i njegovoj pasjoj družini s isto tako izravnim obraćanjem *Gospodskom Kastoru*, na koje se, dakako, nakon autora *Bucanijade*, odlučio Silvije Strahimir Kranjčević u svojoj poznatoj socijalnoj apostrofi. A dirljiva priča o Bucanovu životu, te o bolu svih koji su ga voljeli i kojima je, itekako, nedostajao nakon svoje nasilne smrti, može se usporediti i s, ne samo pasjim životopisom, iz, također potonjeg, romana Vladimira Nazora *Šarko*.

Rukopis *Bucanijade* nije datiran, no jamačno nije nastao prije 1856. Jer, tek je te godine Tordinac postavljen za ravnatelja Strossmayerove biskupske kancelarije, u čijoj je pisarnici, najvećim dijelom, i locirana radnja Okrugićeva spjeva, kojim je autor nastojao utješiti prijatelja, rastužena zbog nastradalog mu psa ljubimca. Humoristične situacije u toj pjesmi dobrim dijelom proistječu iz povlaštena položaja Tordinčeva psa u biskupijskoj kancelariji, tj. iz njegova *kerećeg prava* na sve svoje nestašluke – da skače po spisima, da po tim papirima proljeva tintu, da se češe i otresa buhe na, svome *gosi* podčinjene službenike, te, čak, i da, po psećoj navici, *škropi* po budžacima zidove njihove

radne prostorije. Dakako, i u blagovaonici se znalo za red – Bucan je jeo zajedno sa svima ostalima na biskupskom dvoru, i u posne, i u mrsne dane, iz svoga tanjura, ali istu hranu kao i svi ostali, i to ne, baš, niti poslije njih, nego je dobivao svoju porciju prvi, čim se hrana u blagovaonicu donese. I ovo su, kao i sve Bucanove nestašluke, što iz ljubavi prema psetu, što iz poštovanja ili, čak, servilnosti prema njegovu gospodaru, Tordinčevi *kancelari* strpljivo podnosili.

Crnohumorni i satirični naglasci u *Bucanijadi* proistječu iz usporedbi zlosrećna pasjeg udesa Bucanova s, katkad, isto tako zlosrećnom sudbinom ljudskom. U pojedinim svojim segmentima taj spjev razotkriva, kao drugo lice pogrebne pompe, na sprovodima velikana, zapravo, bešćutnost i društvenu laž. Tužeći nad Tordinčevim psom, također i u maniri pučke naricaljke, poznatoj nam, inače, iz više Okrugićevih dramskih i pjesničkih djela, u kojima se pojavljuje taj obrazac obredne tužaljke, autor aludira i na nepravdu s kakvom se i sam često susretao. Bucan je uginuo, jer ga je otrovao zlobni susjed, a *nenavidost, pakost kleta* onih koji ne mogu podnijeti nečiju slavu, nerijetko je zagorčavala život i samome Okrugiću. Isto tako, jamačno na temelju konkretnih primjera odnosa društva prema upokojenim zaslužnim ljudima, autor *Bucanijade* negoduje zbog njihove posthumne sudbine: *To je, evo, udes hudi / To je slava svijeta toga / Svih velikih slavni ljudi / To kraj žića preslavnoga / Kad se svrši slave mjera / Dojdu u ruke tad šintera.*

A da je *Bucanijada* bila odista dobro primljena u recepcijskom krugu kojemu je bila namijenjena, dokazuje i to što opjevani Tordinčev pas nije zaboravljen, niti tridese-

tak godina nakon što je spjev o njemu napisan. Naime, Okrugić je u prosincu 1890. uputio Tordincu šaljivu novogodišnju čestitku, u kojoj je ožvljena uspomena na slavnog četvoronožnog ljubimca s nekadašnjeg biskupskog dvora. U toj je prigodnici, koja se čuva kao rukopis u njegovoj književnoj ostavštini, Okrugić, moglo bi se reći, i dopunio *Bucanijadu* novim stihovima. Primjerice, autor naziva protagonistu svoje prigodnice *pokojsnim i milim kancelarom*, te svojim *drugarom*, pa podsjeća njegova nekadanjeg gospodara na Bucanov gromki lavež i na Bucanov pseći apetit, uz realistične detalje, glede jelovnika u blagovaonici biskupskoga dvora, kojih se Okrugić mogao sjećati još iz svojih đakovačkih dana. Dakako, kao i svi ostali za stolom, i Bucko bi dobio *Punan tanjur govedine / I još druge mesetine / A o postu rezanacah / Il s kajmakom trganacah / Pun tanjur je smazat znao / Ko da nije fruštukao*. I nakon tri desetljeća, oslušivali su Okrugić i Tordinac zajedno kako ih proslavljeno pseto lavežom pozdravlja s onoga svijeta.

Dok je *Bucanijadu* Okrugić ispjevao, po svemu sudeći, još u doba dok je i sam živio i službovao u Đakovu, *Varošijadu*, za koju se, budući da je datirana, zna da je nastala 1864., napisao je u doba kada je, kao župnik u obližnjoj Levanjskoj Varoši, na biskupski dvor dolazio samo u posjet, kao s radošću dočekivan gost. *Varošijada* i započinje opisom jednog takvog posjeta Đakovu od strane glavnog protagonista ove šaljive poeme, Ilije, u kome prepoznamo, na humoristični način prikazanoga, samoga autora. A da je Okrugić na biskupskom dvoru bio omiljen, napose kao žovijalan sugovornik i duhoviti kozer, postoji i svjedočanstvo iz prve ruke, iz pera đakovačkog

kanonika Milka Cepelića: «Biskup ga je vazda radostno i otvoreno primao, a mi smo se uprav djetinski radovali njegovom dolazku u Đakovo, jer nas je svagda privlačila k njemu njegova originalnost, njegova duhovitost i njegova vesela ćud. A bio je vazda pun pripovijedanja o svojim prijateljima u Novom Sadu i u Beogradu, a gotovo neizcrpiv, ako bi se poveo razgovor o davno jur preminuo⁴ braći biskupije naše⁴».

U *Varošijadi* je autor posegnuo i za jednim motivom, poznatim iz šaljive poezije srpskoga književnika Jovana Jovanovića Zmaja, a to je motiv natjecanja kočije s konjskom zapregom s brzinom nadolazeće nepogode. Jovan Jovanović Zmaj, kao protagonist svoje šaljive pjesme, nije se, doduše, vraćao, baš, iz Đakova, nego iz *Erduta s puta*, a pjesma mu je poantirana slavodobitnom pobjedom nad olujnim nevremenom, jer njegovu je konju *pokisao samo rep*. Okrugićevi pak konji *Keša* i *Malin*, unatoč naporima *prakatura* mu i kočijaša Tunješe, koji ih je šibao svom snagom, ipak nisu bili te sreće, pa su se putnici, ne našavši pogodni zaklon, *smočili ko miši*. Ali, dakako, tu nije bio kraj njihovim velikim nevoljama, koje će uslijediti tek kad se vrate u svoju župu i suoče se sa štetom koju je tuča nanijela, ne samo župnikovu gospodarstvu.

Autor *Varošijade* veoma se spretno poigrava samoironijskim rakursom gledanja na svoga glavnog protagonista, o kome pripovijeda, što u 1. licu, što u 2. licu, a što u 3. licu singulara. Dakle, koristi se različitim gramatičkim oblicima, premda je jasno da u spjevu priopćava svoje individualno životno iskustvo. U prvom dijelu *Varošijade* smjenjuje se govor u 3. licu jednine, s upravnim govorom u 2. licu,

⁴ Milko Cepelić, Ilija Okrugić (nekrolog), *Glasnik biskupije bosanske i srijemske*, br. 11. Đakovo, 15. lipnja 1897. tečaj XXV, str. 104–105.

kada se glavni protagonist Ile obraća, bilo svom *prakaturu*, bilo, s humornim samosažaljenjem, ili s, također, humor-
nim samoprijekorom, samome sebi. A u dramatičnim
trenucima spoznaje da mu je uništen i povrtnjak, i urod
na njivi, Ile zapomaže i u 1. licu jednine. On s povrćem,
doduše, ne razgovara na isti način kao vrtlar Adama
Filipovića Heldentalskog, no, jadajući se nad tučom
uništenim lijevama, također, svjedoči o kulturi prehrane
istoga egzistencijalnog prostora. Dakako, Ile ne može
prežaliti ni svoj kupus, ni repu, ni krumpir, ni grašak, ni
bundeve, a tu je i voće: grožđe, ribizle, jagode. Ne samo
u tim sekvencama, humor *Varošijade* je na tragu Držićeva
Skupa, Sterijina *Kir Janje*, te njihove subraće iz svjetske
komediografske literature, od Plauta naovamo, s tim što
Ile upotpunjuje kuknjavu oko ugrožene egzistencije i
samoironijom u odnosu na svoj pjesnički poziv: *U ambaru
a ni zrnca / A ništa na polju / De, sad Ile pjesme pjevaj /
pa iskani volju / Sad, gladujući, bit ćeš lagan / Sad pravim
poetom / Moći sad ćeš pjesme gradit / Laganim poletom.*
No, kako poslovice veli, u svakoj je šali pola istine. Kada se
Ile na šaljiv način jada da je spao na prosjački štap, može
se povjerovati da u tome humoru ima i autoreferencijal-
nosti, u odnosu na materijalno stanje samoga autora. I u
Varošijadi, a također i u potonjoj *Varadinijadi*, Okrugić je
ipak skrenuo pozornost svojim nadređenima u Đakovu i
na to da, kada ne ponese ljetina na parohijalnim dobrima,
uvjeti za život svećenika nisu ni blizu blagostanju. Napose
kad je riječ o malim župama, s malim brojem krštenja,
vjenčanja i sahrana, i u Okrugićevo je vrijeme bilo teško
prikupiti iznos u gotovini dostatan za život. A ima i dru-
gih humorno iskošenih, no, ipak, realističnih podataka iz

iskustvene zbilje Okrugićeva službovanja u raznim slavonskim župama, od Sarvaša, nekada pretežito naseljenog Nijemcima, do šokačke Levanjske Varoši.

Varadinijadu je Okrugić napisao 1868., dvije godine nakon svog dolaska u župu sv. Jurja u Petrovaradinu – Gradu, gdje je kao župnik, kasnije i kao opat sv. Dimitrija, službovao sve do svoje smrti 1897. Ta najopsežnija njegova šaljiva poema nije bez respekta prema drevnoj prošlosti Petrovaradina, s tim što je autora najviše impresionirala povijesna odrednica toga grada kao sjedišta srijemskih biskupa, još u VI. stoljeću. Nedvojbeno urbani karakter Petrovaradina, naseljenog u Okrugićevo doba i veoma uglednom gospodom, napose onom najvišega ranga u nekadašnjem austrijskom vojnom staležu, autor *Varadinijade* doživio je kao nešto posve novo, ne samo zbog svakodnevnih susreta s petrovaradinskim uglednicima, koji su ga, kao župnika, pozdravljali s velikim uvažavanjem. Ta situacija, različita no u nekadašnjim Okrugićevim seoskim parohijama, poslužila je autoru poeme kao izvor blagoga humora na račun sebe samoga, kao jednog od protagonista *Varadinijade. Ile*, dakako, ni u Petrovaradinu nije postao, baš, biskupom srijemskim, pa mu se autor, sa samoironijom, blago podsmjehuje kao uzoholjenome puranu.

Budući da je *Varadinijada*, napisana s namjerom da bude imendanski dar Jurju Tordincu, te je tako bila recepcijski usko ograničena na čitatelje iz dakovačkoga kruga Okrugićevih prijatelja, autor se odvažio unijeti u to svoje djelo i dosta šaljivog erotskog sadržaja, bez straha da će, zbog, često i lascivnih prizora, koje je uspio veoma zorno predočiti u svojim stihovima, doći pod udar licemjernih

moralista, te mrzovoljnih zavidljivaca, koji su, napose mu zamjerajući kao svećeniku, bili skandalizirani čak i romantičnim ljubavnim idealizacijama, iz njegova sonetna kanconijera.

Došavši u Petrovaradin, tada značajnu garnizonsku utvrdu austrijske Vojne granice s dvije pešadijske pukovnije, Okrugić se, dakako, s moralnim gnušanjem, suočio i sa bludom i bludničenjem, a u seksualnom životu te, kako veli, *soldačije*. Veoma živo i slikovito, najčešće na metaforičan, pa i na alegorijski način, u *Varadinijadi* se iznose pikanterije o randesima vojnika, ne samo sa sluškinjama po gradskim haustorima, te s uličnim prostitutkama po skrovitim mjestima nadomak bedema petrovaradinskoga Gornjega grada, već i po bračnim ložnicama, s ponekom preljubnicom, suprugom kojeg nekadašnjeg dućandžije, birtaša ili obrtnika. Onima koji u to nisu upućeni, Okrugić otkriva i cijeli repertoar ponuda po novosadskim, ne samo *javnim institutima*, odnosno, kuplerajima, no i po privatnim kućama, u kojima su se, također, možda tek po nešto nižoj cijeni, mogli kupiti slični užici. Dakako, uvijek uz rizik od posljedica, tj. od nemilih spolnih bolesti, koje su predstavljale itekakav problem Okrugićevim junačinama, željnim podviga, ne, baš, samo na bojnom polju.

Autor se, kao ćudoredni svećenik grozi razvrata i moralne pokvarenosti, no, ipak, s prozora svog župnog dvora, njegov protagonist Ili znatiželjno motri sve što se zbiva u uličnom metežu, nadomak ne jedne kasarne i ne jednoga *bircuza*. Također, ne zazire niti od veoma detaljnih, zornih opisa svega onoga što se može vidjeti ispod zadignute ženske krinoline, primjerice, pri pristupu sudačke i liječ-

ničke komisije *krasnoj piculini* preljubnice, izenađene tijekom spolnoga čina s ljubavnikom, a od strane prevarena muža i, isto tako ratoborne, čete njegovih prijatelja, spremnih kazniti vinovnike bračnoga nevjerstva. Pri tome se autor ne libi progovoriti niti o fascinaciji muških likova *Varadinijade* svim osobitostima ženskoga spolnog organa, u koji su, premda po službenoj dužnosti, zagledani. Treba reći i to da je Okrugić, u svojim razmišljanjima o društvenom položaju žene, bio veoma konzervativan. Pripadao je, čak, među one koji su odgovor na pitanje zašto se *njeke žene* miješaju u muške razgovore o politici, tražili u nezadovoljenoj im erotskoj žudnji. Mislio je da žene treba da se iskažu tek kao rodoljubno osviježene osobe, te kao dobre supruge, majke i kućanice.

U svakom slučaju, Okrugić je znao za latinsku maksimu *naturalia non sunt turpia*, a znao je da se ni veliki rimski pjesnici, primjerice Marcijal, nisu libili ni lascivnih riječi i izraza. Svakako je autor *Varadinijade* mogao dosta naučiti o parodičnoj ljubavnoj poeziji i od samoga Ovidija, koga, čak, kao književni uzor, u svojoj šaljivoj poemi i spominje. *Pjesnik Naso*, kako ga naziva Okrugić, nije ispisao svoju *Ars amatoria* baš za pouku *soldadžiji* iz petrovaradinskih kasarna, niti je svojom finom ironijom želio *zapržiti*, baš, *Varadinu*, ali je krajnji cilj, i velikom rimskom pjesniku, i autoru *Varadinijade* bio isti – a to je društvena satira.

Može se pretpostaviti da je Okrugić katkad posegnuo i za kojom golicavom pričom, ne nužno iz Balzackova opusa, a nije naodmet ni spomenuti da je, itekako, držao do usmenog pučkog stvaralaštva, za koje libido i putovi libida odista nisu tabu tema. Erotska pučka pjesma, umetnuta u I. čin njegove povijesne drame *Varadinka Mara*, o djevojci

koju mati kara, jer je bila u *šiškanju*⁵ najboljim je dokazom da je Okrugić imao u rukama i Karadžićeve zbirke, u kojima je, dakako, bilo i pučkih, kako su govorili Karadžićevi neistomišljenici, *bezobraznih*, odnosno, *sramotnih* riječi. Više no sam Petrovaradin – Grad, Okrugić je volio petrovaradinske četvrti izvan gradskih zidina, Stari majur i Novi majur, naseljene, uglavnom, zemljoradnicima, vinogradarima. Sa šetnji po Majuru, a također sa šetnji po Srijemskoj Kamenici i Novom Sadu, gdje se družio sa Srbima, narodnjacima, vraćao se s veoma lijepim dojmovima, te je u *Varadinjadi* i o tome ispjevao dosta stihova, koji svjedoče da mu Petrovaradin i njegova okolica, ipak, nisu bili, baš, tako mrski, kako bi se moglo zaključiti, čitajući stranice iste šaljive pjesme, gdje, često i sarkastično, šiba po svojim parohijanima, podložnim, ako ne razvratu, a ono okrenutim, ne toliko duhovnim, koliko materijalnim vrednotama. 1879. Okrugić je napisao šaljivu poemu, koja je sačuvana kao autograf bez naslova, a u ovu je knjigu uvrštena pod nazivom *Pantina družina*. Čiča-Panto, glavni protagonist spjeva, iz groba je uskrsnuli slijepi guslar Pantelija, jedan od utemeljitelja nekadašnje iriške sljepačke akademije, ovjekovečen, inače, u najpoznatijem Okrugićevom dramskom komadu, *Saćurica i šubara*. Na alegorijski način, u šaljivoj poemi *Pantina družina* svjedoči se o povijesti scenske prezentacije toga komada u novosadskom *Srpskom narodnom pozorištu*. To je kazalište, za Okrugićeva života, navedenu njegovu komediju dva puta, a riječ je o dvije različite postavke, uvrstilo u svoj repertoar. *Saćurica i šuba-*

5 Usp. Vuk Stefanović Karadžić, *Crveni ban*, erotske narodne pesme. Izabrao i priredio Blagoje Jastrebić, Prosveta, Beograd, 1979. str. 35, Ilija Okrugić Srijemac, *Tri povijesne drame*, priredila i pogovor napisala Jasna Melvinger, *Hrvatska riječ*, Subotica, 2007. str. 146.

ra dugo se prikazivala, i to s velikim uspjehom, ne samo pred novosadskom publikom, no i na brojnim gostovanjima ansambla *Srpskog narodnog pozorišta* u Bačkoj, Banatu, te Slavoniji.

Zašto je u Okrugićevoj alegoriji novosadska značajna kulturna institucija, osnovana 1861. godine, prikazana kao obnovljena nekadašnja iriška akademija, u kojoj su se obučavali slijepi guslari? Zato što je autor *Pantine družine* držao da i novoosnovani novosadski teatar teži istome cilju, kojemu su težili i nekadašnji *slijepi Omiri*, a to je – oplemeniti rod posredstvom umjetnosti, probuditi nacionalnu svijest, te pridonijeti narodnoj prosvjeti, kulturi i slozi. Na takvom se preporoditeljskom programu i temelji Okrugićeva poetika, o kojoj se dosta može pročitati i u autopoetičkim segmentima šaljive poeme *Pantina družina*. Jasno je da je čiča Panto, iz groba uskrsnuli slijepi guslar Pantelija, svojevrsna varijacija lika samoga autora poeme, koji, u svojoj rodoljubnoj književničkoj misiji, želi naglasiti da mu je do pučke guslarske tradicije itekako stalo. Zna se, također, da je pojedine Okrugićeve dramske komade *Srpsko narodno pozorište* u Novom Sadu prikazivalo, ističući, ne pravo ime autora, no njegov pseudonim: čiča Pantelija. A s velikim su simpatijama u Okrugićevoj alegoriji predstavljeni, kao članovi *Pantine družine*, kako poznati upravitelj *Srpskog narodnog pozorišta* Antonije Hadžić, tako i članovi glumačkog ansambla, koje je on okupio.

U poemi se, tobože kao vode slijepih guslara, spominju, kako prvakinja Draginja Ružić, koja je igrala glavne ženske uloge, ne samo u *Saćurici i šubari*, već i u drugim Okrugićevim komadima, pa tako, primjerice, i ulogu mlade udovice Sofije u *Hunjkavoj komediji*, zatim njezina

sestra Jeca Popovićeve, te Sofija Maksimovička i Jelena Marinkovička. Od muških članova iste glumačke ekipe, opet govoreći o njima kao o slijepim guslarima, autor šaljive poeme *Pantina družina* ističe slavnoga Lazara Telečkog, koji je u *Saćurici i šubari* glumio Arsenija, a u *Hunjkavoj komediji* Šumarskog, te, također, slavnoga Dimitrija Ružića, poznatog i po ulozi Pantelije u prvoj postavci *Saćurice i šubare*. A spominje se i čitav niz drugih njihovih kolega.

Deset godina nakon novosadske premijere *Saćurice i šubare*, iz 1869. godine, koju je, inače, u svojoj šaljivoj poemi *Pantina družina* tako živo i slikovito, a moglo bi se reći, i s hiperboličnim doživljajem tog uspjeha, opisao, Okrugić u istome spjevu, svjedoči i o krizi u Srpskom narodnom pozorištu, što je nastupila nakon smrti dvojice prvaka, Maksimovića i Marinkovića, kojima se 1873. godine na onome svijetu pridružio i Lazar Telečki, s tim što su i pojedini od preostalih dramskih umjetnika, a riječ je o Marku Subotiću i Lugomerskom, iz Novog Sada prešli u Beograd, gdje su im ponuđeni bolji uvjeti.

S manje entuzijazma no o prvoj, Okrugić govori i o drugoj novosadskoj scenskoj postavci *Saćurice i šubare*, da bi priču o ostarjelom, nikome više potrebnom Panteliji, okončao mrzovoljnom kuknjavom slijepca, suočena sa zbiljom novoga doba, kada glavnu riječ u društvenom životu preuzimaju pokoljenja školovana na europskim sveučilištima, kojima je, budući da su stekli suvremeni materijalistički svjetonazor, sve manje stalo do nacionalne, ne samo pučke guslarske, no i do religijske tradicije. I u poemi *Pantina družina* Okrugić je posegnuo za jednim od obrazaca pučke usmene književnosti, ovoga puta za obrascem pučke kletve, kako bi prokleo družinu, koja

za Pantu više ne haje, niti ima razumijevanja za njegove materijalne i ostale staračke probleme.

Za razliku od ostalih šaljivih poema u ovoj knjizi, koje su ispisane u katrenskim strofama, s rimama što povezuju obično tek drugi i četvrti stih, *Pantina družina* u rimovanim je distisima, s tim što se, nerijetko, pojavljuje i leoninski srok, tako da se s razlogom može reći kako je ritam u ovome Okrugićevu spjevu, napose u segmentima koje autor želi istaknuti, odista žestoko uskovitlan, tako da čitatelj kadšto mora biti zadivljen autorovim versifikacijskim umijećem. Jest, pisao je stihove s velikom lakoćom, darujući im polet svoje romantične uobrazilje.

Nije uvrštena u ovu knjigu Okrugićeva kraća šaljiva poema, također iz godine 1879. *Majka Todu podigla na modu*, u kojoj se na satiričan način obrađuje poznatu bidermajersku temu odgoja i naobrazbe djevojaka, referentno s Molièreovim *Smiješnim kaćiperkama*, Sterijinom *Pokondirenom tikvom*, a dobrim dijelom, i *Hunjkavom komedijom* samoga Okrugića, uvijek zabrinutog zbog odnarođivanja omladine, sklone prihvatiti uzore, ne iz narodne tradicije, no iz, primjerice, njemačke ili francuske, zapadnoeuropske kulture. U navedenome spjevu Okrugić postiže humorne efekte stalno mijenjajući rakurs. Čas je na pozicijama majčinske zaslijepljenosti tobožnjom ljepotom i nadarenošću njezinih dviju kćeri, Klare i Bare, a čas parodira tu nerealnu sliku iz pozicije *njeki kažu*, raznim karikaturalnim detaljima. Dakako, pitanje je koliko je prihvatljiva komika koja proistječe iz karikiranja fizičkog izgleda djevojaka, bez obzira na to što je autor, i toga spjeva, želio ismijati, prije svega, njihovu razmaženost, kaćiperstvo, te odnarođenost, toliku, da nakon završene

skupe djevojačke škole u inozemstvu, čestitaju svojim roditeljima, a otac im je skromni majstor pod papučom supruge željne gospodstva, imendane na francuskom, sve potpisujući se kao *Claire et Babette*.

Šaljiva poema *Na Ilijin rođendan* gozbeno je pjesma, kakve se tematski mogu dovesti u suodnos s djelima, poznatim, još, i u antičkoj grčkoj, i u antičkoj rimskoj književnosti. U hrvatskoj prozi gozbenih ugođaja ima, primjerice, *Pod starim krovovima* Ksavera Šandora Gjalskog, a u srpskoj prozi možda je najpoznatije djelo s tom tematikom *Ivkova slava* Stevana Sremca. Rukopis nije datiran, no zbivanja u toj Okrugićevoj poemi, locirana u župni dvor u Petrovaradinu, vremenski se mogu situirati tek u 90-te godine 19. stoljeća, s obzirom na to da se jedan od povijesno ovjerovljenih protagonista pjesme, poznati hrvatski književnik Jovan Hranilović, obreo u Novom Sadu, kao ugledni grkokatolički svećenik, tek 1889. godine, pa tek od tog doba mogu biti praćena i njegova prijateljovanja s petrovaradinskim intelektualcima. Također, treba reći da Okrugićev autograf šaljive poeme o kojoj je riječ nije naslovljen. *Na Ilijin rođendan* prijedlog je naslova, koji priređivačica ove knjige drži prikladnim za ovu Okrugićevu, ne, dakako, baš *Trimalhionovu gozbu*, niti spjev o kojem epikurejskome Lucullusovu piru.

Što se, zapravo, zbivalo u Petrovaradinu, kada su slavljenuku, kućedomaćinu Iliji i njegovoj sestri Filki, koja mu je vodila kućanstvo, nahrupili i zvani i nezvani gosti, ne samo iz susjedstva, već, također, iz Novog Sada, te iz *gornjeg i donjeg Srijema*, iz Iloka, iz Šarengrada, iz Novaka, kao i iz Vukovara. S tim nas upoznaje autor, opet iz šaljivo iskošenog kuta promatranja. Naime, svečar Ile, o kome se najče-

šće govori u 3. licu jednine, samo je jedan od brojnih protagonista radnje, koja teče poprilično žestokim ritmom, od jedne do druge zdravice, uz ispijanje nebrojenih čaša, punih dobra vina, jedne za drugom. S tim što čitateljima Okrugičeve poeme ne ostaju tajnom niti pojedinosti iz bogata jelovnika, pri čemu napose treba spomenuti, u Petrovaradinu uobičajene, sarmice u listovima vinove loze, te teleću *kisel-čorbu*. Poštujući realistični detalj, Okrugić ne zaboravlja istaknuti da se za svečarskim stolom pilo i dobro *Zanoš-vino*, iz vinograda s istoimenog pobrežja u petrovaradinskom ataru.

Osim već spomenutih protagonista poeme *Na Iljin rođendan* – samoga slavljenika, te Jovana Hranilovića, kome je povjerena odgovorna dužnost ravnatelja stola, od povijesno ovjerovljenih osoba, imenom i prezimenom predstavljen je, kao osobito ugledan gost, još srpski pisac, dugogodišnji tajnik Matice srpske i urednik *Letopisa Matice srpske*, Milan Savić, s tim što čitatelj Okrugičeve poeme može saznati i za njegov nadimak, poznat nekad intimnim mu prijateljima – Mico. I ostali likovi ove šaljive poeme nastali su kao književna projekcija uglednih autorovih suvremenika, premda se svi ne spominju i po imenu, i po prezimenu. Tako se i lik Monsinjora, koga u Okrugičevu spjevu karakteriziraju upravo njegove ljudske mane i slabosti, također može, na temelju raznih indikacija, dovesti u suodnos s povijesno ovjerovljenom osobom: znamenitim Iločaninom, onodobnim đakovačkim župnikom i bliskim Strossmayerovim suradnikom dr. Anđelkom Voršakom, čije je ime autor poeme izokrenuo u, ne, baš, rajске attribute svoga protagonista Monsinjora, nazivajući ga i *vragoljkom*, i *ruslom*. No, treba reći i to da

se, pri koncipiranju ovoga lika, Okrugić umnogome oslonio i na svoje komediografsko znanje i iskustvo. Prikazao je Monsinjora, ne samo kao oholog i sebičnog crkvenog velikodostojnika, već i kao nadasve lukavog proždrljivca i ispičuturu, u kome će poznavatelji talijanskoga kazališta lako prepoznati tipizirani komični lik lakrdije atelane, dakako, lukavog i proždrljivog Dossennusa.

Taj lik nezvana gosta na Ilijinu slavlju i jest u središtu humornih situacija, od kojih su pojedine naglašene i ponavljanjem. Primjerice, Monsinjur će višekratno, sa svojim pomagačima, silaziti u Ilijin podrum po vino, bahato odlučujući koje će, dakako, baš ono najbolje i najstarije, biti posluženo za svečarevim stolom. Njegovo gazdovanje u tuđoj kući, dakako, tim je neprihvatljivije, što, također i *hamišni* Monsinjur, uopće nije rad, niti približno, a kamoli istom mjerom, na Ilijino gostoprimstvo uzvratiti. Kakvog li je imao razloga Okrugić srditi se na Anđelka Voršaka? Može se pretpostaviti da je bilo nesporazuma oko rukopisa *Sveti Ivan Kapistran, pobjeditelj Turakah kod Biograda*, kome je pridružena i prigodnica *Slavlju 500-ljetne uspomene*, u lloku 1885. To je djelo Okrugić tiskao u vlastitoj nakladi u Novom Sadu, 1892., jer nije pristao na kraćenje i preinake svog teksta, koje su mu bile predložene od strane Društva sv. Jeronima. A u veljači 1893. Rački piše Strossmayeru i ovo: «Zaboravio sam vam javiti da je ljude kod Društva sv. Jerolima veoma zaboljelo, što ste mu otkazali povjerenje. Kažu, da ste glede izdanja Okrugićeve pjesme bili zlo obaviješteni, jer mu je savjetovano da prikrati one zdravice i opis gozbe.»⁶

Teško je reći tko je to biskupa zlo obavijestio i kome su,

6 Korespodencija Rački – Strossmayer, knjiga četvrta priredio Ferdo Šišić, JAZU, Zagreb, 1931. str. 355

zapravo, smetali opisi gozbe i zdravice u Okrugićevu opisu Strossmayerova posjeta lloku, no, u odnosu na sve ovo, možda bi se Okrugićeva šaljiva poema *Na Ilijin rođendan*, mogla shvatiti i kao svojevrsna parodija.

Inače, iz šarolika nacionalna sastava gostiju za Ilijinim stolom vidi se da se svečar dobro osjećao u društvu svih svojih prijatelja, među kojima su bili, ne samo Hrvati i Srbi, već, također, primjerice, i *Rusinska Matka, tol mila, tol slatka*, te Mađar Pišta. Možda treba spomenuti i to da je leksik, i u ovoj šaljivoj poemi, kao i u svim Okrugićevim djelima, veoma slojevit i bogat, te da, ne toliko turcizmima, kojih je u 19. stoljeću bilo, dakako, više no danas, već, prije svega, germanizmima, hungarizmima, te romanizama i grecizmima, usvojenim, možda, najviše posredstvom Cincara, svjedoči o ukorijenjenoj multikulturalnosti, Okrugiću zavičajnoga, srijemskog tla.

Od humoristično-satiričnih spjevova o kojima je bilo riječi u prethodnom tekstu, Jovan Hranilović, u svojim napisima o pjesništvu kolege i prijatelja, čija mu je, također i rukopisna ostavština, bila dostupna, spominje *Varošijadu* i *Bucanijadu*, dok za ostale Okrugićeve šaljive pjesme drži, dakako, iz *raznih obzira*, da nisu za širu javnost. No, on upozorava na još jedan Okrugićev šaljivi spjev, koji nije uvršten u ovu knjigu, jer, čini se, nije sačuvan među autografima, pohranjenim u Matici srpskoj u Novom Sadu. Dakle, ne očitujući se o cjelini, ne, baš, zanemarljiva Okrugićeva humorističnog opusa, Hranilović veli: «Našao sam u rukopisu, olovkom napisanu šaljivu epsku pjesmu bez naslova. Tu se u 32 lijepo srokovane kitice od šest stihova pripovijeda šaljivo i duhovito kako neki brico iz Iriga, sa još nekoliko svojih zatucanih prijatelja, hoće noću

da iskopa nekakvo, tobože u iriškome groblju zakopano blago, pak kako je, uplašen nekim krikom i svjetlucanjem iz groba, nastalim uslijed noćnih fosforescencija trulih kosti, pobjegao, zajedno sa svojim društvom natrag u Irig. To je prilično lijepo uspjeta satira narodnog praznovjerja. Okrugić je i svoj dramski proizvod, *Grabancijaši*, napisao kao svoje vrste satiru u većem stilu, u kojoj prikazuje razne praznovjerne narodne običaje. Pjesma bez naslova, o kojoj ovdje govorim po svoj prilici nije nigdje štampana, a ne bi bila naodmet ni danas, te bi se mogla štampati u kojem kalendaru za puk. Osobito je lijepo uspio prikaz scenarije noći i položaja Iriga i okoline na mjesečini. I stihovi i sroкови su lijepi i glatki⁷».

No, bez obzira na izgubljeni rukopis o Irižanima i vampirima, koji je bio poznat Hraniloviću, može se reći, a na temelju šaljivih poema objelodanjenih u ovoj knjizi, da i humoristična poezija Okrugićeva čini relevantan dio njegova opusa. Što više, u odnosu na suvremeno čitateljstvo, te su šaljive poeme, nedvojbeno, znatno atraktivnije štivo, no što bi to danas bile brojne Okrugićeve povijesne epske pjesme, te njegove, nekada isto tako visoko cijenjene, duhom romantizma prožete, balade i romance. Šaljive poeme Okrugićeve, u pojedinim svojim aspektima, čak veoma vitalno korespondiraju i sa suvremenim, žanrovskim bliskim književnim ostvarenjima, te ih ne treba zanemarivati kao dio korpusa hrvatske humoristične literature, kako se to nerijetko čini.

Primjerice, u *Antologiji hrvatskog humora* iz 1975. godine⁸, Okrugić nije zastupljen, ni kao dramski pisac, ni kao

⁷ Jovan Hranilović, *Okrugić kao epski pjesnik*, Zagreb, 1909. *Glasnik Matice hrvatske*, god. IV, br. 12–15, str. 109.

⁸ *Antologija hrvatskog humora*, knjiga 4, *Od doseljenja Hrvata do najnovijih*

pjesnik. Šaljivci poput Petra Petrovića Pecije, koji je dobro poznao Srijem, budući da je službovao u lloku, te poput Šidanina Ise Velikanovića, itekako upućenog i u pučke srijemske sprdačine, u spomenutu su antologiju, ne bez razloga, uvršteni, a njihov znameniti prethodnik, rodonačelnik, hrvatske humoristične književnosti u Srijemu, Ilija Okrugić, od koga su obojica mogla dosta i naučiti, nije. To je samo dokazom da se ni povjesničari hrvatske književnosti ne mogu pohvaliti da im Okrugićevi rukopisi nisu nepoznanicom. Kako bi nepravda prema ovom piscu bila ispravljena, pojedina njegova djela još treba pročitavati, proučavati, a i revalorizirati.

Pri priređivanju Okrugićevih rukopisa za ovu knjigu slovopisne i pravopisne intervencije načinjene su tako, da pri tome na fonološkoj, morfološkoj, te sintaktičkoj razini autorova originalnog teksta ništa ne bude izmijenjeno. Osvremenjen je tek način pisanja pojedinih Okrugićevih grafema, pa se, primjerice ć, koje je autoru, inače, bilo poznato, a o čemu svjedoče primjeri *kući, ćudi, Petrović* i sl. u knjizi nalazi i u riječima, napisanim u autografu složenim slovom *tj: drhtje, nesrjetju, platja* i sl. A u primjerima poput ovih: *vodje, izidje* ili *djakonijom dj* je zamijenjeno suvremenom grafemom *đ*, kao i Okrugićevo *gj*, primjerice, u nazivu blagdana *Gjurgjev danak*.

Okrugićev dvoglasac *ie* zamijenjen je suvremenim dvoslogom *ije* te se u knjizi ne pojavljuju primjeri iz originalnih tekstova poput ovih: *biesan, lieka, na sielu*. Grafem *h*, kada ga Okrugić rabi kao ortografsku oznaku za duljinu, u genitivu množ. imenica, te u zanaglasnim slogovima pojedinih riječi, primjerice, *dosjetakah, neuvehlu, omekhšaju, nije*

debata, Humor u hrvatskom pjesništvu, izbor i predgovor Zvonimir Balog, Društvo hrvatskih humorista, Zagreb, 1975.

u knjizi sačuvan. Riječi koje je Okrugić pisao sukladno ortografskoj normi svoga vremena, primjerice: *srdca*, *otca*, *otežčat*, *uzklik*, i sl. u knjizi su usuglašene sa suvremenim pravopisom, koji više nije korijenski. Zanimjekani glagoli u Okrugićevu rukopisu katkada bivaju napisani primjerice, ovako: *neugine*, *neprestaje*, *negrije* i sl. pa je i njihovo pisanje također usuglašeno sa suvremenim ortografskim pravilima, kao i pisanje općih imenica, koje u Okrugića katkad dolaze s velikim početnim slovom, primjerice, *Vila*, *Majori*, *Doctor*. Posuđenice iz latinskog, njemačkog, talijanskog i drugih stranih jezika Okrugić piše i grafemima preuzetim iz jezika izvornika, primjerice, *Wanderček*, *College*, *Monsignore*, i kada je riječ o prilagođenicama, pa su i ti ortografski likovi iz autografa izmijenjeni sukladno suvremenom hrvatskom standardu. Ostali su prepoznatljivi brojni autorovi dijalektizmi, regionalizmi, te likovi riječi, koji su u njegovu vremenu bili čak propisani jezičnom normom, a danas su zastarjelice, primjerice, poput likova neodređenih zamjenica *njeki*, *njekoliko*, *njekakav*, preuzetih iz jezika starih hrvatskih pisaca⁹.

9 O tome opširnije: Jasna Melvinger, *Regionalna jezična obilježja u književnom djelu Ilije Okrugića Srijemca, Šokačka rič 4*, Zbornik radova znanstvenog skupa *Slavonski dijalekt*, održanog u Vinkovcima 10. i 11. studenoga 2006. Zajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije, Vinkovci, 2007. str. 179–189.

BUCANIJADA

Zavijajte, zaurajte,
Zemlji glave oborite,
Tugovati ne prestajte,
A ušesa oklopite,
U Đakovu što je pasa,
Na vijest tužnu, tužna glasa.

Svi garovi i šarovi,
Sve kerice i kucovi,
Svi bjelovi i rundovi,
Svi pinčevi i kusovi,
Svi vižljavi i bundaši,
I vi, kojih zec se plaši.

Za kučkami sada trkat,
Kano bijesan na sve strane,
Izpod repa njuškat, šmrkat,
To nek svaki sad prestane.
Tugu, svaki pas, obuci,
Kučko, rep pod trbuh podvuci.

Jer vaš Bucan, družo slavni,
Apolo i Klipan zvani,
Abu Koruzlan¹ naš preslavni,
Od svakoga poštovani,
Evo, jučer nas ostavi,
On se jadan, ah, prestavi.

Jadan, rekoš, jer mu dojde
Bolest sasvim iznenada,

1 Strah i trepet, prema turs. *abu* – otac, *korkija* – strah, *usul* –red, disciplina.

Najedanput kunjat pojde –
Nema žeđe, nema glada,
Kao da mu je što sred guše,
Samo drhće, drijema, puše.

Iza peći on se smota,
Pak tu leži, pak se vije,
Jedva vidiš mu života,
Iz oka mu suza lije.
Kad se dignu, on tetura,
Tamo – amo o zid gura.

Te njegove gorke boli
Žalostan mu Goso² gleda,
Pak, jerbo ga jako voli,
U svom srcu gine s jeda,
Što njegove, ah, za jade
Lijeka najti mu ne znade.

Zato poslije nekog dana,
Kad prevrši bol već mjeru,
Njega, sjajnih iz dvorana –
Šalje tužan ka šinteru.
Tom liječniku sviju psina,
Kog svi ljube od milina. –

Pa mu, tužan, još nalaže,
Dobar tringeld³ obričući,

2 Bucanov goso je svećenik i pjesnik *Juraj Tordinac*. U doba kada je Okrugić napisao svoju šaljivu poemu, bio je ravnateljem biskupijske kancelarije u Đakovu.

3 Napojnica, prema njem. das *Trinkgeld*.

Da Bucana liječi, maže,
Zdrav, što prije, da s' vrati kući.
Da ga sasvim bol taj mine,
Da mu Bucko ne ugine.

Ali, jao! Lele! Kuku!
Sva šinterska apoteka
Za Bucana gorku muku
Ne imade nikog lijeka.
Kako Bucan bješe lego,
Tako papke je otego.

Gosi ne ide iz pameti
Čudna bolest od Bucana,
Na kronajzl⁴ on se sjeti
Što je pasa slatka hrana,
Pasa, što su kom na putu –
Laju, neće da prešutu. –

Zato drugog poklisara
Šalje Goso ka šinteru –
Da Bucana odmah para
I da kaže mu na vjeru,
Poleg svoje obdukcije,
Da l' otrovan možbit nije.

Ali šinter prejadovan
Taj repertum visum⁵ dade
Slavni Bucan jest otrovan,
Otegnuti on morade.

4 Otrovan za miševе i pacove.

5 Izvješće, Prema lat. *reperio* – otkriti, te prema lat. *video* – vidjeti.

Kronajzlu je on pojo,
Zato bolan vodu pio.

Tako svrši, ah, nemilo
Bucan slavni, prezaslužni,
Gosi osta pusto krilo,
Mi ostasmo svi pretužni,
Što s' zovemo kancelari⁶
I kolege, i drugari.

Ah, ta, tko će, ko on, sada
Kancelarske spise redat,
Tko će, pun revnoga rada,
Čitat spise i pregledat,
Tko će ravan bit Apolu,
Tintu prosut svud po stolu?

Tko, zadubljen vas u misli,
Sjediti će na stolici,
U novina čitat čisli,
Mudrovat o politici,
Tko će svrhu tog uzdanut,
Spređa, ostrag, pa zalanut?

Tko će Gosu pišućega
Milo gledat, sažaljivat,
Tko, s milinja najvećega,
Oko Gose poskakivat?
Tko mu, baleć, lizat ruku,
Pak mu lakšat tako muku?

⁶ Pisari, činovnici, prema lat. *cancelli*, ured.

Tko će šapom zvat svog Gosu
Da ga češka oko uha,
Al nipošto ne po nosu,
Nego dolje, duž trbuha, –
Tko će bit sad pun veselja
I psećijih pun od želja?

Tko će sada ispod stola
Mirno ležat, slatko spavat,
Pa od sebe, pokatkada,
Glasa puštat, miris davat.
Da mu Goso mah uzdane:
Ala smrdiš, moj Bucane!

Tko će ispod stola sada
Oko repa sebe lizat,
Tko će škljocat, ljutit, zubi,
Buve hvatat, pak ih zgrizat?
Tko se češat da s' podere,
Tjerat buve na kanclere?

Na pisarne tko će vrata,
Il iznutra, il izvana,
Svaki časak pogrebati
Mjesto slavnog nam Bucana?
Kom kancleri sad će morat
Vrata svaki čas otvorat?

Tko će sada Lorda plašit,
Na njegov režat, lajat, revat,
Kad ga ovaj stane jašit,

I odostrag mu zadjevat –
Tko će uznat šta je šala
Lorda mila, Lorda mala?

Tko će sada, od objesti,
Skakajuć, se igrat, ritat?
Govedine mnogo jesti,
I s rezanci se masni pitat,
U post, pako, sira, hleba,
I još što mu drugo treba.

Tko zidove od hodnika
Šukajuć se, sad će maljat?
Čija tud se orit vika?
Tko će se po bašti valjat?
Tko će ugle njuškat nosom,
Nogu dizat, škropit rosom?

Tko će s pasje trke doći
Sasvim blatan i poplašen,
Iz sveg mu je vidit moći
Da je bio čupan, jašen
I da ga je skupo stalo
Ono što je njuško malo!

Pa, sigurno, da i nije
Ondje smjeran tako bio,
Lopove bi, haramije,
On baš prvi objavio.
A tako on pospan hrka,
Oko repa svoga šmrka.

Tko će – al tko bi sva djela
Njegova spjevo, slavna i lijepa,
Izbrojio prije bi, bijela
Njegovoga, dlaku, repa.
Pre bi buve mu postrojio,
Neg mu djela prebrojio.

Stog ga Goso njegov žali
I kancleri vele – jako,
A još više Lordić mali.
Kog će sada jašit tako?
Držite se, čizme naše,
Sad će vas da viksa⁷, jaše.

I Gnidrica kuka gorko,
Sjećajuć se časov' mili' –
I ti, pseća sva povorko,
Neprestano urlaj, cvili,
Pa s kanceleri i sa gosom
Sve buđake škropi rosom.

Nadgrobnu mu ti zapojku
Zauraj, nek svud se čuje.
Oj, Bucane, naš milojko!
Za tobom svijet vas tuguje,
Jer zasluga pun si bio,
Slavan, dičan, svakom mio.

Mesu tvome – Bucko, bila
Zemlja laka, oj, na vijeki,

⁷ Laštiti cipele, prema njem. *wichsen*.

Mast ti tvoja zadobila
Prvo mjesto u apoteki,
A od kože, rukavice,
Nosile nam ljepotice.

Duša tvoja se sastala
Sa Ribicom, tvojom majkom,
I ona ti tad kazala
Tko bio ti je babajkom.
Od tvog Gose nju pozdravi,
Iz sveg srca i ljubavi.

I Vizitla šugavoga,
Što nenadno nas ostavi,
Smradnog Vrču, druga svoga,
I njeg lijepo ti pozdravi,
Reci suzam da rosimo,
Što mu smrad ne podnosimo.

Osvjedočen, pako, budi
Da ćemo te vijek žaliti,
Ostrag kucat se u grudi,
Tebe slavit i hvaliti,
Naricati na sva usta:
Bez Bucka nam kuća pusta!

A spomenik jedan slavni
Dići ćemo tebi, krasni,
Neka vremena bude iz davni
Dokaz slave tvoje jasni,
A po mjeri od ljubavi,

Ako ljubav se otkravi.
Pri gubitku, pako, tvome,
Što nam srce svo iskida,
Ta će, stanju u tužnomu,
Misao da nas tješi, vida,
Što je tvojih gorkih muka
Bila povod zlobna ruka.

Nenavidnost, pakost kleta,
Ne mogoše gledat dalje
Slavu tvoju, to joj smeta,
Pak ti otrov dade u ralje.
A ti, s vele umjerenosti,
Proguta ga u naglosti.

To je, evo, udes hudi,
To je slava svijeta toga,
Svih velikih, slavnih ljudi,
To kraj žića preslavnoga.
Kad se svrši slave mjera,
Dojdu u ruke tad šintera!

Oj, Bucane, ti, naš mili,
Oj, Apolo i Klipane,
Kako bi te prežalili,
To ne znamo, naš dragane!
Rana nam je neizlječna –
Oj, pajmjat ti, Bucko, vječna!

VAROŠUADA

Sretan Ile i veseo
U Đakovu bio,
Dok pri stolu Biskupovu¹
I jeo i pio.

A po ručku s Direkcijom²
I tajnikom Franom³,
Do sita se delectiro⁴,
Sve turskim duvanom.

A za tijem jošte jednu
Vinca baš dobrog
Iskapio, sretna puta,
Kod Dekana⁵ svoga.

Veseo se požurio
Ile tada kući,
Kad je čuo na zvoniku
Pet satića tući.

Požurio – nije šala –
Ekonom je Ile, –
Srpe, kose, oštrit treba,
Spravljat grablje, vile.

Žetva, evo, već počela
A njega ni brige,

1 Biskup *Josip Juraj Strossmayer*

2 Nadimak pjesnika *Jurja Tordinca*, iz doba kada je upravljao direkcijom za gradnju stolne crkve u Đakovu.

3 *Fran Mihelčić*

4 Naslađivati se, prema lat. *delectare*

5 *Fran Šagovac*

Nego, ludov, zaronio
U te lude knjige.

A sutra mu treba ići
Po žegi se znojit,
Da ga Šokac ne prevari,
Ječma krste brojit.

Ako želi, ko i Šokci,
Jest ječmena kruha,
Štono malko grlca dere
I malko napuha ...

Jer mu treba kukuruza
Dvojačiti sutra,
Poslenike istjerati
Mahom s rana jutra.

Jer ako ih ne dobije
U zavjetan danak⁶,
Ta neće mu omastiti
Nigda žganci čanak.

Tom zabrinut brigom, Ile
Vozi se na koli,
Pak ti svak čas prakatura⁷
Svoga lijepo moli:

Tjeraj brže, moj Tunješa,
Tvoga tog Malina,

6 Zavjetni danak je četvrtak

7 Crkveni službenik, crkvenjak, sakristan, prema lat. *procurator*.

Ošini, der, bolje Kešu,
Pak ćeš dobit vina.

Šibaj, ta, znaš, valjda, sutra
Naš prevažan poso,
S kog će parok tvoj postati
Od žebraka⁸ goso.

Tjeraj, Tuno, ta, pogledaj
Onoj strani desno,
Nebo nam je sasvim tavno,
Nješto tutnji bijesno.

Šibaj bolje, sijeva, grmi,
Pripravlja se kiši,
Goni, jerbo biti ćemo
Mokri kano miši.

Šiba Tunješ, jer ga draži
Flaša dobra vina,
Za nju bi u pako tjero
Kešu i Malina.

Ali zalud, izmać kiši
Nikako ne moga.
Uhvati nas za Majarom –
Ao, dozlaboga!

Pa kada mi lijevat uze,
Kao iz kabla pusta,

⁸ Prosjak, prema češ. *džebrok*.

Okupi nas najedamput
Voda i tma gusta.

Tmicu samo prosvjetlahu
Munje hitrim tekom,
A gromi se orijahu
Strahovitom jekom.

Al' zamalo poče tuča
Biti nas nemilo,
Kano da se samim ledom
Nebo provalilo.

Malin – Keša – al ni s mjesta,
Veće pod hrast stali,
Da bi svoju dvadestljetnu
Kožu sačuvali.

Al na to se ja proderah:
Ma, Tunješū, goni!
Ili hoćeš, valjda, da nas
Tu grom navijek skloni.

Zar ne vidiš, zar ne čuješ,
Ilija je bijesan,
Kanda danas dan svoj slavi,
Kanda je nakresan.

Udri Kešu i Malina,
Ne čekaj belaja,

Jer te više vidit neće
Ni žena, ni svaja!

Na tu prijjetnju moj Tunješa
Kanda se poplaši,
Pak, ko bijesan, držaljice
Sikirne se maši.

Tutnje rebra Malinova,
A i burag Keše,
Zagreboše, – za časak nas
Pred Varoš doniješe.

A među to kiša, tuča
I pucanje stalo.
A ja ću ti iz kapuca⁹
Da provirim malo.

Ali jao! Što ugledah!
Polje svo se bijeli,
Ko da su se svega svijeta
Tu snjegovi snijeli:

Svo nam krasno žitno klasje.
U zemlju stjerano,
Kukuruzno lišće, pako,
Svo nam iščešljano.

A šljivici naši krasni
Omlaćeni pusto,

9 Pokrivalo za glavu, prema franc. *Le capuchon*.

Grane, lišće, šljive, leže
Po zemljici gusto.

A kad bliže dovezoh se
Dvoru do okuka,
Te pogledah desno, lijevo,
Mal' ne zajauka!

Grom u toran udario,
A ne veljom štetom –
Gredu jednu razcijepio
Silom odapetom.

Tad na prozor udario,
Izvaliv, ga bijesan,
Pa nuza nj se van spustio,
Silan, munjostresan.

Spuštajuć se dole, pravcem
Vrata vrh crkveni,
Izvalio od Krtice¹⁰
Natpis taj kameni,

Koji, pavši svom težinom
Na skaline dole,
Ko tablice Mojsijeve,
Puko na dvije pole.

Jošte malo opravio
Ta crkvena vrata,

¹⁰ *Matija Fran Krtica*, biskup bosanski, 1788 – 1805.

Dokazao da i šloser¹¹
On je od zanata.

Ali sve to mala šteta
Napram lijeve strane,
Gdje mi moja bašta leži,
Izvor moje hrane.

Oh, moj kupus. Oh, karfiol!
Oh, salata lijepa!
Oh, moj pasulj, oh, krastavci,
Jao, kelj i repa!

Joj, krumpiri! Joj moj grašak,
Oh, bundeve mile!
Od sveg toga ništa neće
Moći jesti Ile.

Oh, lomače groždem rodne,
Oh, ribizle rujne!
Oh, jagode, slatkogodne,
Sad mi puste, nujne!

Od sveg toga preostale
Batrlice same,
Da jadniku u Iliji
Apetita mame.

Pa, bar da mi kraj sveg jada
Vinograd zdrav osta,

¹¹ Bravar, prema njem. *Der Schlosser*

Da razbijem vincem tugu
I podvorim gosta.

Pa i tog mi moj imenjak
Ne ostavi cmoke,
Dobro bit će ako zberem
Greša¹² dvije-tri oke.

A jedan mi bijesan Šokac,
Čim ja u dvor stupi,
Već napio čašu dobru
Čim na me nahrupi

Vičuć: Parok s prakaturom
Samo se vozaka,
A kod kuće nema nikog
Zvonit prot oblaka.

Što smo danas potučeni,
Sve ste vi to krivi!
Od čeg sada da siročad
Moja sa mnom živi?

Ja ne dam vam, baš, ni zrnca,
Kad ste parok taki,
A tko bi vam zrnca dao,
Lud bi bio svaki.

Ako ovim za brbljavcem
Drugi se povedu,

12 Nedo zrelo kiselo grožđe, prema tal. *grascia*

Onda istom da vidite
Ilijinu bijedu.

U ambaru, a ni zrnca,
A ništa na polju,
De, sad, Ile, pjesme pjevaj,
Pa iskani volju.

Sad, gladujuć, bit ćeš lagan,
Sad pravim poetom,
Moći sad ćeš pjesme gradit
Laganim poletom.

Sad ćeš moći kano ševa,
Što mi Biskup reče,
Dić se nebu pod oblake,
Letiti daleče.

Il' ćeš morat uzet gusle,
Izbost si okanca,
Pred pragovi pjevati: Daruj
Šaćicu brašanca.

Valjda sam ja slutio
Bijedan, na to, evo,
Kad prvi put uz gusle sam
Kod Biskupa pjevo.

Il kad slijepce predstavljao
I sudbu im lošu, -

Stog sljepački na štap spao
Njegovom u Varošu ...

Ao! Huda pjesmarenja,
Kada krče crijeva,
Ni plakat se onda ne da,
Kamo l' da se pjeva.

Ao! Krasna ekonomstva,
Kog dopade Ile,
Kako li mu baš urodi,
Odnijeje ga vile.

Sad ne treba niti kopat,
Nit od žege znojiti,
Nit za berbu burad krpiti,
Nit snopove brojiti.

Sve je sada okopano,
Sve je sad požeto,
Grožđe mi je svo obrano –
Oh, krasno mi ljetno!

A livada moja krasna,
Oh, to je milina!
Po njoj mogo b' dimčić¹³ ploviti
Četiri mljeti mlina.

Sad se mogu ječmom hraniti
I ko bravac siti,

¹³ Parobrod.

Mjesto vina tu brezničku
Hladnu vodu piti.

A Bog znade, možda bit će,
Krušac uz ječmeni,
Ljekovita, ko Rojiča¹⁴
Izvor proslavljeni.

Govedine jesti ne smem,
Nego prčja mesa,
To jest, ako dopusti mi
Moja prazna kesa.

Od gušćića i pilića
Ni riječi, ni jote,
Za kopca ih samo hranim,
On jih sve mi ote.

Od prašćića, što imado,
Ne omastih brka,
Ne znam s koga bijesa, jedno
Za drugim pocrka.

Il ću morat, čim započne
Brežnička sezona¹⁵
U kakvoj se službi naći
Boljara, matrona.

14 Njem. *Roitsch*, naziv za lječilište Rogašku Slatinu u Sloveniji

15 Đakovačka Breznica, lječilište sa sumpornim izvorima na obroncima planine Dijl

Tako, barem, zaslužiti ću
Krajcaricu koju,
Tako, barem, zasititi ću
Glad i žedju moju.

Tako će mi dopustiti
Moja huda kesa,
Da, bar katkad, kupim funtu
Prčetine¹⁶ mesa ...

O, kako mi nehotomce
Sarvaš na um pade,
Gdjeno samo podrug jutra,
Sretan, ja imade.

Gdje s' ne bojah ni oluje,
Niti gromotresa,
Al mi uvijek vijekom bješe
Pun trbuh i kesa.

Gdje mi svakog kvarta novci
Padahu ko s neba,
A za svak dan, svetih misa
Više neg što treba.

Pak, sve ovo popu u džep
Lijepi novac nosi,
Nit se brine što da žanje,
Niti što da kosi.

¹⁶ Jarčetina

A Šokice, vračarice,
Jedva za tri ljeta,
Zadobiju od svog muža
Nerado djeteta.

Pak, il bilo pri krštenju,
Ili pri ukopu,
Reknu: Zbogom gospodine!
Ne plativši popu.

A kod Šokca, sveta misa,
To je rijetkost vela,
Dvie-tri jedva preko ljeta,
Kano vrana bijela.

E, pa sada, živi, Ile,
Ekonomstvo vodi,
Džaraj zemlju, sij, žnji, kosi,
Pjevaj, srcu godi.

Evo, tako ni Bog neće
Da se s njime bavim,
Već samo da lijepom knjigom
Rod svoj dičim, slavim!

Levanjska Varoš, 6. srpnja 1864.

VARADINUJADA

Tko bi reko, već godina
I što j' više, minu,
Ile što u gradu sjedi
Petrovaradinu.

Nije šala, gradina je
Mala to, al jaka,
U svem carstvu, međ gradina,
Prva do prvaka.

Il ju, brajne, smatro spreda,
Il gledo otraga,
Hoćeš, nećeš, priznat moraš:
Vrijedi carskog blaga.

Mnoga l' pod njim, staro u doba,
Osta kapa pusta,
Mnogog našeg tu skri sina
Smrtna tama, gusta. –

A krvca mu iz dubljina
Još se sveder puši,
Ne može ju vjetar, sunce,
Dosad da osuši.

Još se puši, dižuć s' k nebu,
A kivna na Ture,
Vapijući: Osveti nas,
Ti, naš sveti Jure!

Ubi guju, što nam braću
Kuje u sindžire,
Tlači, gnjete, globi, muči,
Guli i proždire.

Da jim bijednim, jednom veće,
Pravo sunce sine,
Da slobodni budu, stare
Svoje sred svojine.

Nije šala, Dojčin Petar
Tu je njegov bio,
Varadinku krčmaricu
Ljubeć, vince pio.

Nije šala, grad je ovi
I stog slavno mjesto,
Što je u njem Srijem - vladika¹
Bio njegov presto.

Prestol – kuća još jim stoji,
Dosta loša, pusta,
Sjedi u njoj babetina,
Matora i tusta.

Svoj babičluk, zanat krasni,
Jošte prakticira,
Njegde bulja, kvasi, kupa,
Maže i kristira².

1 srijemskih biskupa

2 klistira

Kapelani, pak, huncbuti³
Što pre smrt joj žele,
Da biskupski hram ne skvrni
Rad Petra kapele.

A drugo je, nadaju se –
Nije baba gola,
Kad odapne, bit će masna,
Kao i ona, štola⁴

Nije šala, natučen je
Grad taj soldačije,
Više neg bi u gluntu⁵ stalo
Jednu, sitne šprije⁶.

General, dva obrštara⁷,
Tu su i majori
I Komande, razni ljudi,
Raznoj u odori.

Kud se makneš, svud susreću
Takovi te ljudi,
Zvuk sabalja po kaldrmi
Ušesa ti trudi.

K tomu dodaj svak dan svirku
Vele bande, glasnu,

3 huncuti, obješenjaci, prema njem. *der Hundsfott*

4 plaća svećenika za izvršeni bogoslužni čin, grč. *stola*

5 njem. zastarjeli naziv za pušku

6 sačme, prema njem. *der Sprüch*

7 pukovnik, prema njem. *Oberst*, vrhovni

Pak ćeš imat o gospodstvu
Misao pravu, jasnu.

Pak, ne reci da stog Ile
Ne podigne glavu,
Najedanput što takovu
Sad uživa slavu.

Gdjeno prije paur⁸ bješe
U Varošu⁹ blatnom,
A sada se samo vrze
Međ gospodom zlatnom.

Gdje mu svaki kapu skida,
Svaki salutira,
Clarissime domine,¹⁰ viče
I komplimentira.

A on ti se samo kano
Nadut puran šeće,
Naškubio se, dirnut šešir
I hoće, i neće.

Ne reci da ne pomisli:
Kakav župnik, Ile?
Nješto veće, nješto više,
Odnele ga vile!

8 seljak, prema njem. *der Bauer*

9 Levanjska Varoš u Đakovštini, gdje je *Okrugić* službovao

10 presvjetli gospodine, lat.

Prestolnica Srijem – vladika
Grad taj nosja ime,
Tu je Ile biskup sremski,
Tko bi sada s njime?

Pa, rek bi, u tome ludilu
On se pera laća,
Prvi put sad, da što pjevne,
Čim se narav vraća.

Dosad ne znam što mu bješe –
Nit pjeva, nit pisa,
Svih mu koza doma ne bi,
Tražeći ih, klisa.

Ne moga se udomiti
U tom slavnom gradu,
Nješt' ga bunja, sam sa sobom
Ne bješe u skladu.

Nad glavom mu ti meštrovi¹¹
A pod njime graja
Vječna, školske dječurlije,
Ko tisuć belaja.

Na sokaku, reštantskih¹²
Vijek zveket sindžira,
Prijeko, lupa u *Zeughausu*¹³
Ne daje mu mira.

11 učitelji, prema njem. *Meister*

12 zatvoreničkih, prema tal. *arresto*

13 oružana, tvornica ili skladište oružja, njem. *das Zeughaus*

Evo, jedva za dva ljeta,
Malo sviše tomu,
Al još posao čist mu nije,
Nij' jer u svom domu.

Al Đurđevim slavnim danom
Kadno s' sve promijenu,
Vrag ga znao, i njemu se
Koren-žila krenu.

Pa oran je da otpjeva,
Jednom se oduži
Svojoj miloj Direkciji,¹⁴
Kuju nekad služi.

A tim više, što i ona
Đurđev slavi danak,
Što će mnogi štovatelji
Doć joj na sastanak.

Želio bi, pak, i Ile
Da se on tam nađe,
Da mu blagoutrobiju
Bude bolje, slađe.

Al ne može, jer će i on
Imat gosti svoji,
Crkven god je, morati će
Da se trudi, znoji.

¹⁴ nadimak *Jurja Tordinca*

Zato šalje pjesmu ovu,
Mjesto sebe tamo,
Neka bude sveg štovanja
Mali spomen samo.

Znam da neće omiliti
Ko Bucanijada,
Omiljeli kada Bucko
Nemilo nastrada.

A goso mu od žalosti,
Nit šnjofa,¹⁵ nit puši,
Već se, jadan, ko haringa,
Do kosti osuši. –

Direkcijo, diko moja,
Prosti šalu ovu,
Što ti, slavnom imendanu,
Šaljem pjesmu novu.

Pjesmu novu, načičkanu
Istinom i šalom,
Da ti bude godovnjačkom
Zabavicom malom.

Da ti, čateć, od smijeha se
Trbuh katkad strese,
Da mi slatko zahihiceš,
Oči ti zakrese.

¹⁵ ušmrkavati prema njem. *schnupffeln*

Pak da rekneš u ushitu:
Jeste huncbut Ile,
Ne znaš pravo, ili njega,
Il on jaši vile.

Postignem li samo ovo
Pjesmom ovom malom,
Više mi je, neg da pijem
Za carskim astalom.

Počuj, dakle, što će Ile
Sad da pripovijeda,
Al unaprijed molim, nek je
Bez ikih¹⁶ uvrijeda.

Ako bi se gdjegod koja
Krupnija izmakla,
Ili koja, i sitnija,
Stvarca gdje natakla,

Ti pomisli da si pjesnik,
Kom je sve slobodno
I da katkad tražit moraš
Što je neugodno.

Pa makar i takvo bilo,
Dobro kad je slano,
Stomak sve će podnijet moći,
Bit će prokuhano.

16 ikakvih

U batine dva su kraja,
Tak u svake stvari,
Jedan lijep, drugi ružan,
Kako tko za nj mari.

Kako tko ju bolje motri,
Zbliza, il daleka,
Il po danu, il po noći,
Uzduž ili sprijeka.

Al najviše srce sudi.
Zato često *rana*¹⁷,
To jest, žaba, baš, krastava,
Postaje *Diana*.

Ali moje sitne stvari,
Premda od dva kraka,
Nisu sorte izvrtljive,
Suda svakojaka.

Svaka na seb štampel¹⁸ nosi
Nov, *magyar orsaga*¹⁹,
Da vjeruješ, dost je – gledo
Spređa, ili straga.

Buduć, indi, daklem, njegda
Milinković Frane²⁰

17 lat. žaba

18 pečat, žig, prema njem. *der Stempel*

19 mađ. Mađarske države

20 *Milinković Fran*, Strossmayerov tajnik

Započinja i svršiva
Govore izbrane.

Zato s *buduć, indi*²¹, *dakle*,
I ja ću da počnem,
Želeć s *indi, buduć, dakle*,
Pjesmu tu da i dočnem.

Buduć, indi, dakle, treba
Biti bar godinu,
Da sve vidiš, da sve doznaš,
Šta j' u Varadinu.

Malen ti je, ali prepun
Krupnih, sitnih stvari,
Od kojih ti kosa strši,
A lice se žari.

Osobito bijednom popu,
Što mora da svijetli,
Da za njim ne propjevaju
Il vrapci, il pijetli.

Bijednom popu, koj ne spade
Na zemljicu s neba,
Od krvi je i od mesa,
Pak bi i on leba.

*Intra parenthesis*²² nek je
O popu rečeno,

²¹ stoga, turs.

²² lat. među zgradama

A vidit ćeš kašnje da je
Dobro ispečeno.

Ne treba ti, *indi, dakle*,
Ić po Varadinu,
Dost je sa mnom stat uz prozor,
Pa gledat svjetinu.

Danju ti se po sokaku
Vrzu s' rustemaši²³,
Sablje zveče, štikle škripe,
Za njima se praši.

Brke frču, bradu glade,
Oholo glavu dižu,
S očima, ko vjeverice,
Po prozori strižu.

Hoće l' otkud proviriti
Kakva frajla, seška,
Da joj dignu na čast ruku
Do čela viteška.

Da započnu govor: o snu,
O vremenu, o sunašcu,
Il o balu, il čem bilo
Što jim na srdašcu.

Il o drugih sitnih stvari,
Što se migom zbore -

23 Junačine, prema turs. *Rustem*

Il na prste, kada i gdi da s'
Na randesu stvore.

A te naše cuckerfrajle²⁴
Nisu kicoškinje,
Sablja zvekne, srce jekne,
Doć će, mada j' inje.

A ima ih u svakoj feli,²⁵
Crnih, smeđih, plavih,
Ima niskih, pa debelih,
Visokih, mršavih.

To jest, farba ne vara l' me
I krinolin kleti,
Je l' pod obim čist, baš, espap,
To ne mogu veti.²⁶

A za vašar, bud siguran,
Ko što dvaput štiri,
To ti svakoj, ma ne rekla,
Iz očiju viri.

A zlatari²⁷ naši znadu
Za to, ko na sate,
I bez plate, oni zlate,
Dokle ne zamlate.

24 cure šećerleme, prema njem. *der. Zucker, šećer, das Fraulein*, djevojka

25 vrsti, sorti, mađ. *fél*

26 znati, prema rus. *ведат*

27 vojnici na čijim je odorama bilo gajtana u boji zlata

A posle ti nikom ništa,
Dočim luče jeca,
A zlatar se sa pobjedom
Hvata *Königsgrenza*.²⁸

Al i gdjekoj, baš, i plati,
Ranjen bez oružje,
Pak ti kunja, ko rob pruski,
Šest nedjelja dužje.

Kunja snužden, rane maže,
Pak danke prebraja,
Kad će one zacijelit se,
Kad li splasnut jaja.

No, neki su još mudriji,
Rad svog interesa,
Jer, iako su zlatari,
Vijek jim prazna kesa.

Nije hasne vrcati se,
Mada sablja zveči,
Nije hasne prcati se,
Kada trbuh dreči.

Zato oni koji, baš, nisu
Izbirači velji,
I lošijim zlatom svojoj
Udovolje želji.

²⁸ njem. kraljevska granica, *der König*, kralj, *die Grenze*, granica

Zato oni sebi traže
Druge fele zlato,

Kojeno je već sa drugim
Zlatom okovato.

Takvom se u kuću uvuku,
*Hausfreunden*²⁹ ti vrli,
Lažu, mažu, slijepi *Hausherr*³⁰
Dok jih ne prigri.

A kada se dočepaju
Ove željne sreće,
Znaj da zlato *Hausherovo*
Potavniti neće.

Ta, češu ga, ta, čistu ga,
Ta, glede ga milo –
Ta, sjaji se, ta, blista se,
Pa ma burma bilo.

Ali sve to, ne badava!
Zna i burma-zlato
Da klindferski ³¹ trud taj plati,
Pak godi³² mu zato.

29 kućni prijatelj, njem. *der Hausfreund*

30 kućedomaćin, njem. *der Hausherr*

31 klinder je možda izvednica prema njem. *die Klinge*, oštrica, mač, dakle, onaj koji kao oružje nosi mač. Metaforično značenje toga mača je: muški spolni ud.

32 ugada

Tu se kuva, tu se peče,
Tu se cvari, prži,
Hausfreund živi, a *Hausherra*
Za rogove drži.

Osim toga *Hausfreund* prima
Darove vrh plaće,
Košulje se šiju nove,
Stare peru gaće.

E, tako se češu, glade -
Tako jedu, piju,
Dok *Hausherru* kom ne pukne
Između očiju.

Tada se *Hausherr*, posve mudro,
U zasjed postavi, -
Jer mu *Hausfreund* sablju nosi,
Mogo b' da zaglavi. -

Pak ti pazi, pak ti mjerka,
E da bi uvrebo
Kad bi *Hausfreund* burmu češo,
Čistijo, il grebo.

A kad burmu do najljepšeg
Taj dotjera sjaja,
Iz zasjede *Hausherr* skoči,
Šćapi ga za jaja.

Sad da vidiš komešanja,
Da viš' bubotaka,
Trpi *Hausfreund*, dere *Hausherr*,
A sve puni šaka.

Nema kada da se sada
Hausfreund sablje maši.
Da ju *Hausherr* ne prebije
Tog se najviš plaši.

Čuva, još, da ne zdere mu
Zlato s narukvica,
Pa ga moli da ne kopa
Dalje smradnih trica.

Dočim burma, strahom blijeda,
Svoj negliže veže, -
Pa čudi se, što, s čišćenja
Njenog, se izleže.

A moj *Hausherr* svog *Hausfreunda*
Drži tad za jaku!
Dav mu feder³³, dok dlan o dlan,
Bio j' na sokaku.

Sad *Hausfreundu* tek odlanu,
Al se ne obzira,
Već ko opuren mačak traži
Svog pravog kvartira.³⁴

33 dati komu feder, izbaciti koga

34 Stan, prema franc. *le quartier*

Što je s burmom poslije bilo
Presitne su stvari:
Vrlo fino lakirane,
Ljepše no ormari.

Kako j' kod nje inkviriro³⁵
Muž *corpus delicti*,³⁶
Kako li je vizitiro
Taj *orbis depicti*³⁷

Gdje su bile šume, brda,
Gdje li ravno polje,
Gdje li vode, gdje bogaze,
On zna ponajbolje.

Dosta toga, a zlataru
Brzo nesta traga.
Premješten, bi da ne bude
Crnjeg, gorjeg, vraga.

Al i *Hausherr* burmu svoju
Zauvijek odstrani,
A ona se sad gladenjem
Hrani i od zla brani.

Eto, kako njeka zlata
Naša se timare,
Evo, kako i zlatari
Njeki životare.

35 Istraživao, ispitivao, prema lat. *inquirere*

36 lat. predmet koji očito dokazuje zločin.

37 lat. svijet u slikama

Koji, pak, tol sretni nisu,
Da *Hausfreundi* budu,
Il da kakvu strogu frajlu
Zamame, zaludu,

Ti s pijace prosto žive,
Peršin, oko rupe
Koji raste, baš jeftino,
Za sekser si kupe.

Ima i tog kod nas zelja,
Pa, sve bez po muke,
Samo uvečer prošetaj se –
Lijepi ti s' za ruke.

Tam, u onoj promenadi,
Kada banda svira,
Tud se metu ko čikovi,
Da ih kojgod bira.

Tud se žene i cukerfrajle
Tamo-amo šeću,
Što nemaju svog šapova.
Same se nameću.

A u mraku sve prolazi,
Sve je lijepo tada,
Za đikana, koga slijepa,
Sasvim, strast savlada.

Taj ne pita tko si, što si,
Čija li si ćerka,
Jesi l' frajla, jesi l' drolja,
Ili sudoperka.

Već s njom zađi tamo, za grad,
Na šanac, u travu,
Mekano je, neće razbit
Ni guzu, ni glavu.

Al koji je boljeg gusta,
Koji rad izbira,
Kad mjesečnu platu primi,
On tad galantira.

On kao šilo tad pojuri
Do Novoga Sada,
A tu ima, sve na izbor,
Tog gada i smrada.

Instituti tu su javni,
Natječu se slavom,
Kakvom smisliš samo, robom,
Crnom, smeđom, plavom.

A privatnih još je više
Kuća i kućica,
Što su slavne sa te robe,
Slavne sa kućnica.

Ćurčijski se ondje zanat
Tjera *ex professio*³⁸ –
Učinjaju žive kože,
A još življe meso.

Meso ti se pere, mije,
Da se ne upaši,³⁹
A koža se čisti, češe,
Nateže i praši.

Kod sveg toga finog posla
Meso, ipak, tukne,⁴⁰
A, s natege, fina koža
Razdere se, pukne.

No, no, ništa zato, barem
Imaš fina runa,
Što je pram tog fina vuna
I lijepost baršuna?

Što je zobel,⁴¹ što astragan
I sve fine kože?
Nijedna se s onim runom
Sravnuti ne može.

Ta, fino je, ta, kudravo,
K tomu, boje svake,

38 lat. profesionalno, kao stalno zanimanje

39 pokr. usmrdjeti se

40 zaudarati, vonjati

41 samurovina, prema njem. *der Zobel*

Ali ima, baš, i oštre
Ko čekinje, dlake.

Još ga ima i pegava,
Ko hermelin šare,
No, sve sorte samo služe
Njekom za šubare.

Al, naravno, tu su samo
Drolje svakojake,
Što su krasne za kalfiće
I za proste bake.⁴²

No, da viš, i zlatar gdjejoj
Katkad amo zabludi,
Kada krv mu navuče se,
Stegne ga u mudi.

Već kakva je koji gusta,⁴³
Takvu si natuče,
Ali mnogi skupo plati –
Poslije stenje, huče.

Za vreme se ratosilja
Te šubarske mode,
Traži svakog melem bilja,
Pije samo vode.

Ni kiselo, ni papreno,
A ni ljuto neće,

42 bikčine

43 ukus, prema lat. *gustus*

S kokardom na čelu, rujnom,
Ko kilav se šeće.

Nješto pali, nješto peče,
Vraški ga u resu⁴⁴ –
Zarasto mu u prištevī
I u divljem mesu.

Kako koji prištić sazre,
On odmah i pukne,
A res gadne bale bljuje,
Smrdi, paši, tukne.

Nije hasne, ako neće
Da mu res otpadne,
Da dostane crnjeg vruga,
Ili smrti jadne,

Sve nekomu otkrit mora,
Pošto – poto bilo.
Aha! Resu, sad ćeš znati
Pošto slatko – milo!

Sad ćeš istom pravo znati
Kako banda svira,
Sad osjetit kako krasno
U sve živce dira.

Sad ćeš istom pravo znati
Što je pikulina,

44 ures, muško spolovilo

Kakva li je krasna glasa,
Čarobna i fina.

Sad ćeš istom pravo znati
Što je tambur bubo,
Kako ječe te trompete
I lombardon, grubo.

Fagot nije sad u modi,
No, taj će suplirat⁴⁵
Suza tvoja, kad te stane
Ljekar operirat.

Otuda, ćeš u po dana,
Vidit jasno zvijezde,
Ko astronom saznati ćeš
Kako nebom jezde.

Još i pjesnik mogo b' postat
Zvijezde, rekav, zvizde,
Te prokleti, do sto vraga,
Sve pike i pizde.

Al do tog će dovest tebe
Tvoje gorke boli,
To jest, ako što uzimaš
Još u glavi soli.

Il ako ti res otpadne,
Te ga ne ustrebaš,

45 zamijeniti, nadoknaditi, prema lat. *supplere*

Da još dalje, na štetu si,
Na šubare vrebaš.

Ali nek je, Direkcijo,
Dosta od tog gada,
S koga mnogi ovdje zlatar
Dobrano postrada.

No, ne samo ti zlatari,
Već i civiliste,
Lakirane traže stvari,
Da ih češu, čiste.

Zato neće zgorjeg biti
O tom što da kažem,
A tako mi pikuline,
Vjeruj, ništ ne lažem.

To je *faktum*, u po dana
Koji se, baš, sluči,
Lane zbi se, a još danas
Sav grad od njegov buči.

Njeki klindor oženjeni,
Ko riba na gljistu –
Namami se na ženicu,
Njeku mladu, čistu.

Na ljepušnu i fickastu,⁴⁶
Ta, kano vretence,

⁴⁶ koketna, prema njem. *fickeln*, trljati, češati

Tek osamnaest ljeta ima
I jedno djetence.

Kad petnaest ljeta bila,
Nješto ju zasvrbi,
U proljeće to je bilo,
Kad i puc na vrbi.

A neki se drišljan našo,
Da je grebe, češe,
I, gled čuda, ne bi dugo,
Oni se uzeše.

Ona vatra, a on drišljo,⁴⁷
Nisu par, baš, pravi, –
Kako-tako, tekem jedva
Dijete on napravi.

Možda pre bi sagradio,
Kad je tjero furu, –
Da, kano šnajder⁴⁸, imadaše
Peglajz⁴⁹ svoj u turu.

Al on zanat svoj ostavi,
Pa trgovac posta,
Stog, s građenjem, za dva ljeta,
Djetenca zaosta.

47 jadničak, slabić

48 krojač, prema njem. *der Schneider*

49 glačalo, prema njem. *Bügel + Eisen*

No, bilo mu kako drago, –
Onaj klinder znade
Dobro, što taj bivši šnajder
Kod ženke valjade.

A još bolje klinder znade
Iz svagdanje prakse,
Mlade ženske, tol' svrbljive,
Rad grebu s' bez takse.

A najbolje klinder znade
Što mu alat važi,
Da, kad on joj zaklinderi,
Bit će: Jao, pomaži!

Ta velik je, ta, pun snage,
Ta, debela vrata,
I mišica, pak, sad sudi
Kakva je alata.

K tomu, bješe prišo⁵⁰ s drišljom
Već od ljeta mladi,
Bi mu lako ušmucat se⁵¹,
Da mu ženku sradi.

Drišljo sprva ništ ne sluti,
Dokle ne nanjuši –
Do sto vraga! Tko mu, ženke
Mindu, tol razbuši!

50 prijatelj, prijatelj

51 uvući se kriomice, prema njem. *schmuggeln*

Zna da on u stanju nije,
Pa tko ju raspara?
Tol nemilo, tol široko,
Da je ko šubara?

O, šumaka!⁵² Dok on dole
Trži u dućanu,
Prišo u gornjem spratu ženu
Rolja po divanu.

Taki, njetko u krčmi mu
Pohvalio ženu,
A on ti se usplahiri
Ko rak na ugljenu.

Pak osvetu kuhat stade,
Pak poče da vreba,
E da kako milog prišu
Na ženi ukeba.

Napoleon ratni plan smisli,
Pa ga i izvede.
Tako smisli i naš drišljo –
Načistu bit htjede.

Vojsku skupi; dva kalfića,
Od zanata svoga,
Oni uza nj mah pristaše –
Duha junačkoga.

52 blesan, budala, luđak

Oružje se nek pripravlja,
Al krojačko nije,
Nit se igle oštje, bruse,
Nit se peglajz grije.

Konci, vosak, niti lenir,⁵³
Nit jim kreda treba,
Ništ od toga, samo svakom
Dobra, oštja keba.

Kad je tako s dogovorom
Sve u redu bilo,
Naš će drišljo svojoj ženki
Progovorit milo:

Sutra je u Kamenici
Kirvaj⁵⁴ crkve naše,
Ić ću i ja sutra tamo,
Uz moje pajdaše.

Da se malo rasonodim,
Ondje dan probavim,
U veselom društvu mojem
Kirvaj da proslavim.

Zato rano fruštuk⁵⁵ spremi,
Neću gladan tamo,
A kad odem, na dućan mi
Dobro pazi samo.

53 ravnalo, lenjir, prema njem. *linieren*

54 crkveni god, prema njem. *Kirchweih*

55 doručak, prema njem. *Frühstück*

Nemaj brige, reć će žena,
Bit će sve na tvoju,
A, ovamo, tajno misli
I na mindu svoju.

Pak, odmah ti svom klindëru
Poruku otpravi,
Da joj sutra dođe i s njom
Drugi kirvaj slavi.

Dan osvanu, fruštuk gotov,
A drišljo ga smiri,
Zbogom, ženo! Još ju cmoknu,
Pa naglo otpiri.

Ode – ali oko kere,
Pa na mala vrata,
Opet natrag kući dođe,
Družbi svog zanata.

U kući mu, razi zemlje,
Birtija je mala,
Družba primat robu uze,
Pije kraj astala.

A kad drišljo k njima dođe,
Jedan usta oma, –
Da bi vrebo na klindëra,
Straži oko doma.

Nije dugo postojalo,
Evo, klinder dođe,
Pak bez brige, ni pet ni šest,
U sprat gornji pođe.

A ženka ga željno primi,
Vrata mah zabravi,
Pak ti odmah poče s njime
Kirvaj svoj da slavi.

Al i stražar mah objavi:
Miš je u stupici!
Odmah žarom buknu, planu,
Krv u svoj trojici.

Al će drišljo reći družbi:
Trebam opreza!
Pričekajmo neka dulje
Prišo sa ženom zeza.

Malo vrijeme postojalo,
Junaci se dižu,
Pak, na prsti, u sprat gornji
Vratma se približu.

Prisluškiju – unutra šapat,
Tihi smijeh, cmakanje,
Naslućuju da je blizu
Već tu i draganje. –

Pak kad ti se nješto svali,
Juh! Juh! začu, Mili –
Kad ti krevet škripat pođe
U zezanje sili –

Tad na vrata naljegoše,
Al ne pušta reza.
Skoči prišo, ne svršivši –
Ko pas zrakom zeza.

Vrata budu obijena,
Pa, kad se razjape,
Skoče u sobu, pa klindera
Sva trojica šćape.

Koliko je jak i velik,
Sad mu snaga loša,
Tri slabačka šnajderčića
Svladaše Miloša.

Na krevet ga povališe,
Š njim se komešaju,
Hvataj za res i za muda,
Da sve odfrakaju.⁵⁶

Kad taj kirvaj spazi ženka,
Međ njih bijesno skoči,
Ovog čupaj, onog grebi,
Tom iskopaj oči.

⁵⁶ odstrane, prema lat. *fractus*

Drži, brani svog klindera,
Ne da frakat klindu,
Koji joj toliko puta
Već osladi mindu.

I gled, zbilja, junakinja
Spasi res junaka,
Prem, od oštih keba, osta
Sva ranjenih šaka.

Na to, *Hilfe!*⁵⁷ glasno vičuć,
Napolje izleti,
Da pogibelj tu odstrani,
Što klindoru prijeti.

Al među to šnajderčići
Klindora objaše,
Res ne mogu, kao krmku
Uho mu rovaše.

Malo samo falilo je
Što ne spade sasma,
Al dost i to, nek se pozna
Ta klindorska pasma.⁵⁸

No, možda bi još i res mu
Posvema odsjekli,
Da, na viku žene, nisu
Panduri dotekli.

57 njem. U pomoć!

58 pasmina

Razbaškaše⁵⁹ te junake,
Mah ih u aps stave,
I klindera, i klinderku,
Da tu kirvaj slave.

Auditori⁶⁰, pa i doktor,
Tu su odmah bili,

Najstrožiju mah sesiju
Š njima otvorili.

Auditori dok junake
Pitaju svestrano,
Dotle doktor klindī šije
Uho zarezano.

A kad s njim, s njom, ispit prođe,
In damnatui punctis,
Te collatis conferendis
*Omnibus adjunctis,*⁶¹

Otpočese nju i njega
Poseb vizitirat,
Da uzmognu sigurnije
Prot mužu pledirat.

Jerbo ona tvrdijaše
Da ništ nije bilo,

59 razdvojiše, prema turs. *baškalučiti*

60 vojni suci, prema lat. *audire*

61 lat. o predmetu krivičnoga spora i kad su uspoređeni iskazi svih svjedoka

Da je, od njeg, njeno čisto
Ko djevice krilo.

No, jer muž joj sad sramotu
Toliku nanese,
Želi da se s njim rastavi
I njeg se otrese.

Vizitirat dat se morat?
Da je oto znala,
Zasigurno klindorenje
Ne bi nijekala.

Al nij' hasne, biti mora
Pikula *delecta*⁶²,
Da se znade je l', il nije
Copula perfecta.⁶³

Nut, klindore, gaće driješi,
Pak pokazuj vrepca!
Nije šala, Direkcijo,
A on ko u ždrepca.

Ko klippan se ukoćio,
I nadigo uši,
Misliš, suce i doktora
Sad će da probuši.

K tom po njemu, svud do kraja,
Mindina pomada,

62 lat. ginekološke pretrage

63 lat. snošaj izvršen

K tom, još, crven sav, ko puran,
Od gorljiva rada.

Sudac Švabo svog zatajat
Ne moga čuđenja,
Saperlot!⁶⁴ on kliknu, spaziv
Tog klindor stvorenja.

Zatim njega uapsiše,
Pak ženku na srijedu,
Da *speciem docte*⁶⁵svjesno
I kod nje razgledu.

Jediti se nije vajde,
Što bit mora, mora,
Lezi, ženko, da se vidi
Poso tvog klindora.

Ona leže, krijuć lice,
Krinolin se diže
Kao šatra – auditori
Pristupiše bliže.

Košulju joj doktor uzvij
Gore, kao kortinu⁶⁶
Jeza prođe sve ih, spaziv
Krasnu piculinu.

64 njem. Do bijesa!

65 lat. da sliku učeno

66 kora, ljuska, prema lat. *cortex*

Al zavirit treba bolje
U oto stvorenje,
Da se zna je l' nataknuto
Bješe, ko pečenje.

Stog rastavit i podići
Trebao oba kraka,
Razbaškat na pikulini
Šubarasti dlaka.

Auditori, jedan s desna,
Drugi drži s lijeva, -
Doktor s prsti brljat počeo,
A ona zazeva.

Ne znam koji od njih bolje
Oči u nju bulji,
Samo to znam, da nješt svakog
U čakšira žulji.

Ne znam čemu čuđahu se,
Da l' nje divnom stroju, -
Samo to znam, da im bjehu
Čakšire u znoju.

Ne znam da l' ih zamamiše
Bujne ruste⁶⁷ njene,
Samo znam da svak poželi
Da u njih češalj djene.

67 dlake, malje

Ne znam da l' im divni crljen
Njen zaslijepi oči,
Samo znam da svaki uzdrhta
Da u nj kist zamoči.

Nit znam kako tad jim bilo,
Kada ona zeva,
Samo znam da zaurlaše
Od muke jim crijeva.

Od sveg toga ne znam ništa,
Jer nisam to gledao,
Samo znam što od svega mi
Sudac pripovijedo.

Da je sve to krasno bilo,
Sve ozgor od pupka,
S oba boka, pak procijepom,
Sve dole do šupka. -

Da joj ne bi zamjerio
Ni iguman Lazo,
A sve čari spjevat mogo
Sam poeta Naso.

Il ako bi, zato možda,
Što bješe te vrsti
Da je doktor u nju mogo
Turit svih pet prsti.

Razbucana, dakle, jako –
Ko šubara pusta,
A sva ko da ju tko izvuko,
Šuma di je gusta.

S tog i drugih još razloga,
Bješe iznađeno
Da ju je klindor, spred i straga,
Izhako pošteno.

Doktor tad kortinu spusti,
Komendija prođe,
Ona, kao i svi sukrivci,
U aps lijepo pođe.

Tu, istraga dok se svrši,
Njekoliko mjeseci
Oduvaše. Direkcijo,
A pa sad mi reci:

Nisu li to fine stvari
Varadinske mode,
Kakove, nit u Parizu,
Nit Beču ne rode.

O, već vidim kako s'škubiš,
U bračnome sudu,
Kad potonje opisane
Čitane ti budu.

Tad sjeti se da kancelar
Tvoj ništa ne laže,
Neg površno samo, stvar tu,
Pjevajuć ti, kaže.

I još k tomu, Direkcijo
Draga, vijek se sjeti,
Kako svakom pogibija
Ovd klindoru prijeti.

Sad dopusti jošte samo
Da ti dve-tri rečem,
Kako ovdje živim, gudim,
Silni novac tečem.

Hej, da mi je, ko što nije, -
Da sam ko što nisam, -
Da me halja ta ne krije, -
Da ko klipam klisam, -

Da je novca, ko što nije, -
Ko što gdjekoj znade,
I ja bi, još bolje, znao
Praviti parade.

Sve bi ovdje dobit mogo,
Svakojakog zelja,
Nauživat, preko jega,⁶⁸
Svagog se veselja.

68 previše, općesl.

Za novac ćeš ovdje kupit
Najsitnije stvari –
Znaš, Epikur za koje ti
Ponajviše mari.

Sveg ćeš imat dovoljano,
Mnogo, puno, dosta,
Dost će biti, i za tebe,
I za svakog gosta.

Ali, jerbo ja taj nisam,
Već se reda držim,
Stog, tom pjesmom, Varadinu
Hoću da zapržim.

Župa ti je to velika
Četrest i tri para,
Polovica njih je samih
Birtaša, Cincara.

Kad pogledaš po tom gradu,
Osim carskih zgrada,
Samo bircuz, samo dućan,
U oči ti pada.

A takovi, znaš, da ljudi
Nisu, baš, najbolji,
Kojim samo trgovina,
Novac, je u volji.

Takvi mnogo, nit za pope,
Nit za crkvu mare,

Već, još, što je duha božjeg,
Kuže, truju, kvare.

Pop ti jim je stvar suvišna,
Ništ za nju ne dadu,
A crkva jim, više – manje,
Samo za paradu.

I stog samo s popom traže
Ono što jim treba,
Al inače ne pitaju
Ima l' on dost hleba.

Nadut, svoga sa imućstva,
Ovaj ti se širi,
Digo frnjast nos svoj gore,
Kroz njegov puše, piri.

Onaj hoće da je učen,
Kukuriku čita
I *Neufragen*,⁶⁹ k tom *Localblatt*⁷⁰,
Ko osel se rita.

*Civil Ehe*⁷¹ mu je po volji
To bit mora sada,
S Konkordatom⁷² dole, frflja,
Pop s nama ne vlada.

69 njem. Nova pitanja

70 njem. Lokalni list

71 njem. građanski brak

72 lat. ugovor rimskoga pape s nekom državom koji uređuje pravne odnose između katoličke crkve i te države

U taj govor još i njeke
Upleću se žene,
Valjda, koje nisu dosad
Dosta probušene.

E, dakako, za takove,
Najbolje bi bilo
Devet puta na dan mijenjat
To klindersko šilo.

Ili tako da se nigda
Iz minde ne vadi,
Ili da je vazdan drugo
Češe, grebe, gladi.

O, dakako, to za takve
Stvar bi bila fina,
Ne bi jim se zasmrdila
Nigda piculina.

E, pa kako da uz takve
Duša mi uživa,
Kako da mi s takve bagre
Duh se ne smućiva?

K tomu ovdje možeš lučom
Tražit narodnjaka,
Sve je tuđe, sve je kužno
Od tuđinskog zraka.

A kad smislim kako mi je
Moja mala plaća,
Bogme, da sam malo galant,
Išo bih bez gaća.

Jedva petnaest, preko ljeta,
Krstim dječurlije,
A i od njih niti pola
Zakonite nije.

A toliko mrljucaju,
Vjenčam dva-tri para,
Eto moga golemoga
Štolarnog šićara.

I tako se, jer sve j' skupo
I jer slabo curi,
Ko šeprtjla sve šeprtlji
I uvijek kuburi.

Iz sveg sudi kako živim
I kako mi godi,
Gudim, brate, baš ko njetko
U studenoj vodi.

Ali zato još ne zdvajam,
Duh je moj još jači,
Znade on i preko svega
Toga da korači.

K tom, dok dve tri stotinarke
Varoške još imam,
Moći ću, ko jarčina,
I ja još da klimam.

Ako mi je mala plaća,
Poso je još manji,
A toliko nakapat će
Hlebac za svagdanji.

Ta, neću se još fulirat⁷³
Sablje, nit feldbinde,⁷⁴
Nit birtaša, nit trgovca,
Niti u svili minde.⁷⁵

Gdjekoj, gdjeka od tih bijesno
Tud se kerebeči,
A, ovamo, crevance jim
Gladno, pišti, dreči.

I ja sam ti veće mnogog
Dobro počastio,
Al kod nikog jošte nisam
Brka omastio.

Po bontonu samo dođu,
Iz rekonesance⁷⁶,
Zahvalit se, što j' toliko,
Koliko govance!

73 lagati, varati, izmišljati, prema tal. *folà*, bajka, izmišljotina

74 vojnički opasač, prema njem. *Feld* – vojni, *Binde* – povež, pojas zavoj

75 ljubavnica, prema njem. *die Minne*, ljubav (viteška)

76 iz zahvalnosti, franc. *la reconnaissance*

Il to znači: deder, pope,
Opet nas pozovi,
A mi ćemo stol ti hvalit
Kano Lucullovi⁷⁷

E, mater mu, ako nije
Bila zdrava, živa,
Nij' se, valjda, ni Ilija
Najo ludih gljiva.

Mnogo ima više dana
Nego l' kobasica,
Preča jeste moja brada,
Nego tih nabiguzica.

Za tu bagru lle novac
Svoj stekao nije,
Nit da krasno, karlovačko,
Vince mu popije.

Već sa vrijednom, vjernom braćom
Rado sve to dijelim,
Jedem, pijem, šalim s', pjevam,
Rado se veselim.

Zato, kad mi u ćef dođe,
Takve zovem k sebi,
Njih počastiv, s generalom
Menjao se ne bi.

⁷⁷ rimski velikaš, poznat kao epikurejac, *Lucullus*

Zaželim li distrakcije
Druge kakve struke,
Na stotine imadem ih,
A sve bez po muke.

Štap u ruke, pak u šetnju,
Ma na koju stranu,
Svud ćeš naći, i za tijelo,
I za duh svoj hranu.

Krasna ova okolina
Od svuda te mami,
Krasna ti je, divna ti je,
Kao u panorami.

Ovdje Dunav, tamo Fruška,
Novi Sad tu preko,
Šini okom kud ti volja,
Bliže, il daleko.

Na Tranžament gore sjedi,
Krasotu uživaj,
Raznoliku, prečarobnu,
Pak se naslađivaj.

Dunavom ti svak čas lađe
Sa dimčići plove,
A ribari i pecaroši
Ribu krasnu love.

Novi Sad se tam otego,
U šaren-opravi,

Svijet u njeg i iz njeg vrvi
Mostom, kano mravi.

A pod Fruškom, Kamenica,
Ko iz busa ruža,
Tebe vabi, dočim čar svoj
I miris ti pruža.

Putem tamo, svud ti ptice
Pjevačice poju,
K tom, za napoj nudi česma
Bistru vodu svoju.

Je l' ti volja raspaliti
Bolje svoju maštu,
Ne požali malo truda
Doć u njenu baštu.

Krasna ti je i čarobna,
Na te se osmiva,
Uz krasotu, još ti nudi
Čašu hladna piva.

A nedjeljom i muzika
U njoj jošter svira,
Pak još mnogo lijepo oko
U srce te dira.

Želiš umne, pak, zabave,
U Novi Sad hodi,
Tu su razna društva, što ih
Roda ljubav rodi.

Čitaonice i besjede,
Sijela i pjevanke,
I narodno kazalište,
Vesele igranke.

Osim toga, razgovora
Sa srpstva prvaci
Učenimi, možeš imat,
S pravi narodnjaci.

A ćef ako za to nemaš,
A ti, ko lud Grga,
Svak dan šetaj po sredini
Novosadskog trga.

Zveraj, zjake tu prodaji,
S guranjem se časti,
A uz praznu kesu, puštaj
Zazubice rasti,

Samo nemoj da zabludiš
U inštitut koji,
Da ti kesa ne izgori
I kapa s' ne skroji.

Bježi otud, ko od vatre,
Bolje u Majur hajde,
Među naše te Hrvate,
Bar ćeš imat fajde.

Pošteni su naši ljudi,
Falen Isus! vele,
Ljubavju te svaki nudi,
Podvorit te žele.

Gospodine, hajte k meni,
Na čašicu vina!
Hajde k njemu, pa govori
Od bana Kulina.

A Majurke ljupke, hitre,
Odmah štogod spreme,
Da zagrižeš, da ti slađe,
Pijuć, prođe vreme.

Al *Feinschmecker*⁷⁸ ako jesi
Dobre vinjuštike,
Odvest će te još u lagum,
A od same dike.

Od bureta do bureta
Moraš kušat vino,
To je takvo, ono onakvo –
A ovo prefino.

Tako možeš piti, lokat,
Ako'š preko jего,
Dok ne budeš pod buretom
Ko top se otego.

78 njem. sladokusac

*Hauer*⁷⁹ za to i ne mari,
Niti vino žali,
Da, što više, s otime se
Ponosi i hvali.

Nadmeću se jedan s drugim
Ko je bolji gazda,
Koji ima bolje vino
U podrumu vazda.

Upoznav se tako s njima
I hvaleć ih vijekom,
Možeš uvijek k njima doći,
Vino piti tekom.

A zgodi l' se da koj od njih
Sina il kćer ženi,
U svatove bit ćeš pozvan,
Krasno počašćeni.

Tu ćeš istom vidit moći
Što Majurac važi,
Kako silne goste svoje
Na veselje draži.

Silnim jelom, silnim pilom,
A od svake fele,
Da ti oči ništ ne mogu
Više da požele.

79 njem. vinogradar,

A uz to te svirkom draže,
Vrsni tamburaši,
A pjevanka sve podiže
Tih pjesama naši.

Pa i mnogo žarko oko
Majurkinje strijelja,
Sit si, brate, ko natučen,
S dražesti veselja.

A kada ti objed prođe,
Pak se stol iznese,
Tek tad gosti, od kojčega –
Oči se zakrese.

Sad da vidiš čudna čuda,
Sve udri u igre,
Majurci se žarom vrte,
Majurke ko čigre.

Kakve hoćeš samo tance,
Sve ti igrat znadu,
U svakom bi, baš, salonu
Činili paradu.

Oni čili, one krasne,
Pune vatre, šale,
Moćne da ti um zanesu,
I srce ti spale.

I još drugo – tako dalje –
Sve ne treba reći,
Mogo bi se iznenada
Oprljit, opeći.

Kao što se već mnogomu
U svatovi zgodi,
Koji tamo dva-tri dana
Veselje sprovodi.

Evo, tako, Direkcijo,
Sve sam ti naveo,
S čim se, tekom dvije godine,
Život moj prepleo.

Izuzimljem sitne stvari,
Što ti ih navedo,
Njih ne kušah, već ih meštar
Sve mi pripovijedo.

No njeke su baš očite –
Vidit ih je moći,
Ja ih gledam preko puta
Danju i po noći.

Pred nosom mi dvije birtije,
A uz njih kafana,
Komedije svakojake
Vidiš u po dana.

Tu furdama⁸⁰ nateže se
Vazdan soldačija,
Niti stid jih crkve, niti
Što pop ozgor zija.

A uveče, ni u *Haustor*⁸¹ –
Tu jim je ročište,
Tu se štipa, cmaka, pipa,
Tu, priležuć, ište.

Tu se srade sitne stvari
Kraj zabitog topa, –
E, vrag da ne udari
I na bijedna popa?!

To sve znajuć, sud ćeš izreć:
Nit manjega grada,
Niti igdje gorjeg, većeg,
I gada, i smrada.

Izvan njega može samo
Naći pjesnik hrane,
U prirodi, u slobodi,
Lijek za srca rane.

Il u društvu umne braće,
Duha narodnoga,
Il pri čaši slatka, dobra,
Vinca rujanoga.

80 poput crijeva prema turs. *furda* – životinjska iznutrica, drob i crijeva, otpad, škart.

81 njem. das *Haustor*, kućna vrata

Takvu čašu sad ti dižem,
Zdravicu napijam,
Čim već ovu, svojem koncu,
Pjesmicu savijam.

Kličem: Slavna Direkcijo,
O, primi ju blago,
Mada u njoj ponješto je
I golo, i nago.

To ti prekri, već poznatom,
Srca ti dobrotom,
A iscifraj i uzvisi
Smijeha sa grohotom.

Ili smisli na te naše
Sremske poslovice,
Da ne čini lica vince,
Nego vince lice.

Druga još se bolje sriče,
Vince riječ promijeni
U stvar finu, lakiranu,
Ime joj nadjeni.

Dopustit ćeš poslovica
Da ti pravo kaže,
S njom se isto, potpunoma,
Pjesma ova slaže.

Nit je svana uzvišena,
Nit je lijepa toli,
Al iznutra jedra, puna
Te narodne soli.

Puna ti je dosjetaka
Iz narodni usti –
Sitnih, krupnih, finih, debljih,
Slanih, masnih, tustih.

Dopustićeš da i u tom
Leži roda blago,
Premako se čini da je
Prosto, golo, nago.

Ali dosta, razumiješ me –
Zdravici se vraćam,
Te opet se pune čaše
Rujna vinca laćam.

Kličem: Još mi dugo živi,
Smij se, šnjofaj, puši,
Tijelom zdrav i veseo srcem,
A miran u duši!

Koliko je u toj pjesmi
U svemu kitica,
Toliko mi, crkvi, rodu,
Živi godinica.

Nek ti ona bude malen
Mog štovanja znamen,
Direkcijo, zato *daklem*,
indi, buduć, amen!

PANTINA DRUŽINA

*Daruj, rode plemeniti, plemeniti i čestiti –
Krajcarak je malen darak, al velika zadužbina*

Svaka šala, polak istina

Nije tako davno doba
Što iz hladna usta groba
Taj na pjesmi ko delija,
Stari čiča Pantelija,¹
Da se tuca² ovim svijetom
Kano pčela rosnim cvijetom,
Da uz gusle javorove
Rodu pjeva pjesme nove,
Njimi svijest u njemu budi, -
Što ne valja i pokudi, -
Što je loše, da popravi, -
Što je slavno, da proslavi, -
Te podigne staru slavu, -
I, kao bojnu pod zastavu,
Okol sebe skupi braću -
Pa, neznatnu, tek, za plaću,
Što ju slijepci dati mogu
Slijepcu, bratu svom ubogu,
Da ih uči i nastavlja
Kako s' pjesmom rod proslavlja,
Kako njom se svijest podiže
I narodna ciel³ postiže,
Kako njome Bog se hvali

1 Glavni lik u komediji Ilije Okrugića Srijemca *Saćurica i šubara*, u ovoj šaljivoj poemi varijacija lika samoga autora

2 potuca se, uspor. s imenicom tucak, onaj koji se potuca po svijetu, živeći od milostinje, prosjak

3 cilj, prema njem. *das Ziel*

I svi sveci, velji, mali,
 Kako s' njom hram crkven slavi, -
 Kako j' ona, pri zabavi
 Svakoj, slast i začin pravi,
 Il to bilo na sobeti⁴,
 Vodica se kadno sveti,
 Kad se lomi kolač bijeli,
 Il koljivo kad se dijeli,
 Il nevjesta kadno mlada
 Kliče: Sad je moja vlada!
 Il na sijelu, il na prelu,
 Il mrtvaca pri opelu,⁵
 Il u kolu, igre zboru,
 Gdje se čile noge moru,⁶
 Ili bučnih na vašari
 Gdje s' trguje i pazari,
 Il' kad slijepac se potuca
 I na svačij prag pokuca, -
 Riječju: ta, pri svakoj zgodi,
 Kako pjesma srcu godi, -
 A to sve uz male ove,
 Divne gusle javorove. -
 Tek što glas o Panti puče,
 Al ti lete - da se uče -
 I iz Bačke i Banata,
 I iz Srijema nam kitnjata,
 U Atinu⁷ - slijepci - novu,
 Novim Sadom što je zovu.

4 na gozbi, prema turs. *sobet*

5 pri opijelu

6 more

7 u Atenu

Ne htje Panta u Irigu
 Nastanit se, vodit brigu
 S Irižani, kesegžari,⁸
 Gdje svak za se samo mari,
 Svak trguje i cincari,⁹
 Gdje kog može da prevari,
 Na visoko svak se stere,
 A kesege smradne ždere. –
 Iriškinje gdje se mode,
 Ko paunke sitno hode,
 A da j' sile, kano vile,
 Tri bi plota preskočile.
 A amo im krče crijeva
 Od kombošta¹⁰ što ih zgrijeva,
 Al' bjelila i karmina
 Ne smože im Vojvodina.
 I gdje onako Solja¹¹ bijesni
 Stjero ga u škripac tijesni,
 Osramoti gdje ga onako,
 Da je od stida skoro plako,
 Lopovom ga nazivljući
 I svakako ga psujući.
 I gdje krivi sud izreče,
 Da jedva kladam živ uteče.
 A sve ovo rad onoga
 Kleta dara katanskoga,¹²
 Rad dukata i talira,

8 Ribari koji izlovljavaju mreću, odnosno, kesegu, prema mađ. *keszeg*

9 vladati se poput Cincara

10 njem. vrsta jela od kisela kupusa

11 Hipokoristik od *szolga*, mađ. sluga, lik korumpirana suca u *Sačurici i šubari*

12 vojničkoga, prema mađ. *katona*, a riječ je o Katani, liku iz komedije *Sačurica i šubara* koji bitno utječe na zaplet i rasplet ovog Okrugičeva djela

On što ispjeva i isvira.
 A da ih je Solgi dao,
 Solga brk bi svoj sukao,
 Ne bi Pantu okrivio,
 Najpoštenij' Panta b' bio. –
 Ta sramota ga morila
 I u grob ga oborila.
 Ni tam mira mu ne dala,
 Već mu kosti premetala. –
 Tom zlu Panta da doskoči,
 On se skupi, ustoboči,¹³
 Iz svog groba van iziđe,
 U Atinu, amo, priđe.
 Jer ni Solga, ni Irižani
 Nisu vrijedni natenani¹⁴
 Da pod repak Panti dunu, -
 Nekmol da mu kosti trunu
 U srjedini tih Cincara,
 Kombostara, kesedara. –
 Uči Panto svoje đake,
 Sve tucake, siromake,¹⁵
 Panta uči, živ se muči,
 Da ih dobro sve nauči.
 Tu se gusla, tu se poje,
 Tu se pjesme kao roj roje,
 I te stare, i te nove,
 Kako koja već se zove. –
 Srce ti se topi s milja,
 Pamet staje sa obilja. –

13 dići se, uspraviti se

14 nasamo, bez svjedoka, prema hrv. turs. *na + tenha*, sam, jedini

15 siromahe

Krasno Panti trud se plaća,
 Učljiva su gola braća –
 Tu je revnost, naprezanje,
 Tu zavidno natjecanje,
 Slušat, gledat ti se mili,
 Kako svak se trudi, sili,
 Jedan drugog da natkrili.
 A u svemu trudu tomu,
 Guslarskomu, pjevačkomu,
 Panti j' desna ruka Tono,¹⁶
 Koji uza nj sav priono.
 S njim se trudi, njegov pomaže,
 Pjesmom braću svu zalaže.
 Jer mu glava umjem¹⁷ plamti,
 Što god čuje, sve zapamti. –
 Lijepo Panti trud se plaća,
 Ljubav mu se ljubvom¹⁸ vraća,
 Padne Panti, ne krajcarak,
 Neg i veći koji darak,
 Što ga slijepci smoći mogu,
 Panti, bratu svom ubogu.
 Osim toga, Atinjani
 Predobri su svi riščani.
 Ovaj smokom, vinca okom,¹⁹
 Il' žganicom, šljivovicom,
 Onaj kapom, onaj šakom,
 Đakonijom²⁰ svakojakom,

16 *Antonije Hadžić*, upravitelj Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu iz razdoblja kada je *Ilija Okrugić* dobro surađivao s tim teatrom kao dramatičar.

17 umom, umljem

18 ljubavlju

19 turs. stara mjera za tekućinu, zapreminu i težinu, 1, 28 kg.

20 poslasticom, grč. *diakonia*

Starog Pantu nagrađuju,
Novoživa pomlađuju.²¹ –
Kud će suza, neg na oko?
Tko k sokolu, nego soko?
Krvca vrela nije voda,
I u starcu ona s'oda.
Kud će Panto s đakonijam?
Tolkim vinom i rakijom?
Već sve s golom braćom dijeli,
Da smo zdravi i veseli! –
A u braće poderane
Vođe²² su ti izabrane.
Tu je Draga,²³ vragolanka,
Krupna tijela, grla tanka,
Svakojakom, pak, pjesmicom
Pravom ti je čarobnicom.
Tu je Jeca²⁴, seja vjerna,
Šaljivčina vitoperna,
Tu Sofija,²⁵ maza prava,
Što ti krvcu pogrejava
Tu Jelena²⁶ žalostiva,
Ali srca dobrostiva
I tu druge vođe jošte,
Slavne svoje sa milošte.
Jedna Panti rublje pere,

21 podmlađuju

22 one koje vode slijepce

23 Članice SNP u Novom Sadu, koje su, za Okrugićeva života, glumile u njegovim komadima: *Draga Nović*, *Jeca Popović*, *Sofija Maksimović*, *Jelena Marinković*.

24 isto

25 isto

26 isto

Druga krpa, što podere,
Treća, opet, novo šije, -
Al' ni jedna ga ne grije, -
Jer otkad mu Pela odape,
Za nijednu²⁷ on ne zape,
Osim kad se kod njeg zdese
Da što svare il umijese.
Od onijeh đakonija,
Što ih Panto podobija.
Tad i braću Panto zovne,
Zalogaje na te toвне,
Da s' osmoče i potkože,
Što god koji bolje može.
A da to slijepci dobro znadu
Poznato j' u Novom Sadu.
Pa kad s' braća nakljukaju,
Ko krpelji nagutaju,
Te rakije prepjecane,
Koj' ni Kale²⁸ ne zna mane,
Karlovačkog tog šiljerca,
Od koga ti rastu perca,
Plamti lice, goru uši,
A glava ti sva se puši,
Iz oči ti vatra sjekne,
Žila svaka ti nabrekne,
A grlo ti srebrojasno
Pjeva, cikće, grokti²⁹ glasno
A noge se dižu same,
Od obijesti i pomame. -

27 Ni za jednu

28 Hipokoristik od Katana

29 način pučkoga pjevanja

Tad i Panti *hoćeš* dođe,
 Kroz glavu mu prošlost prođe,
 Pak se sjeti mladi dana,
 S Pelom raja uživana. –
 A da žalost stog odbije,
 Tad i Panta s braćom pije.
 A kada se raskalaši,
 Hoće da se i on maši
 Struka Drage, vragolanke,
 Ili Jece, vite, tanke,
 Il Sofije, il Jelene,
 Il koja se njeg dodene.³⁰
 Onda Panta ne izbira,
 Đipa, skače, ne da mira,
 Kolo vodi, te zavrće,
 Sve se vođe uz njeg trče.
 A kad s kojom lako skokne,
 Hoće, bogme, i da cmokne.
 Al' to one pripuštaju,
 Zašto ne bi? Kada znaju
 Da im slijepci to ne vide,
 Pak se zato i ne stide.
 A od Pante se ne boje,
 Svaka sebi misli svoje:
 Otkad opet na svijet došo,
 Svaki s Pantom vašar prošo. –
 Tako Panta star uživa,
 Muku svoju zaslađiva,³¹
 S nužnim slatko miješa tako,
 Da mu teče trud olako,

30 dodjene, dotakne,

31 zaslađuje

Stog mu posao i uspijeva
Kao da lijevkom sve ulijeva
Svojim đakom i tucakom –
To se gusla i teku pjesme
Izvor voda kao iz česme. –
Od jednog do drugog kraja,
U Atini samo graja,
Kako Panta braću golu
Skupio u svoju školu. –
A oni se opet hvale
Kako uče, kao od šale,
Kako Pantin glasak medni
Slušali bi gladni, žedni,
Jerbo toli gudi slatko,
Pjeva toli milo i glatko,
Kao golub kada guče,
Il cura kad svilu suče. –
Ali graja nema kraja
Kad iziđe gola raja
Prvi puta na vidilo,³²
Čiče Pante uz kormilo,
Da pokaže to što znade
I što Pantin trud valjade.
To je bilo na poklade³³:
Atinjani svi nalegli,
U dvoranu svi potegli –
Ne može da primi zgrada
Sve žitelje Novog Sada.
Poteglo bi staro, mlado,
Sve što pjesmu ima rado.

³² na vidjelo

³³ Okrugić opisuje novosadsku premijeru *Saćurice i šubare* iz godine 1869.

To tiskanje, to je vreva,
 Svakom radost s oči sijeva,
 Svakom sluh od žudnje napet,
 Kano tetik³⁴ čvrsto zapet.
 Sve to samo jedva čeka
 Od gusala mila zveka
 I pjesmice, čarobnice
 Te Pantine družinice.
 Pa ti s' sve već uzvrljelo,
 Ko mravinjak uzavrljelo³⁵; -
 Al' zavjesa kad uskoči,
 Pantu s družbom kad predoči,
 Zagudiše kadno glasno,
 Zapjevaše kadno jasno,
 To milina, to tišina,
 Čuješ kako raste trava,
 Čuješ tihi hod od mrava,
 Čuješ kako crvak plazi,
 Sveg te jeza podilazi, -
 A kad svirke, pjevke doče,
 To ti usklik, plesak³⁶ poče,
 Ko kad burom vjetri viju,
 Ko talasi kad se biju,
 A sva gora ječi hukom, -
 Isto takom buči bukom
 Raznoglasno sva svjetina,
 Da je užas i milina,
 Da ti uši sluh³⁷ oglušī.

34 Turs. luk, a također odapinjač puške ili revolvera

35 uzavrelo

36 pljesak, aplauz

37 sluh ušiju

Vijenci lete, cvijeće pada,
Krše s' klupe, puca zgrada.
Tolik usklik s čara bajna
I uspjeha porad sjajna
Proizvede Panto stari
S goli svoji sa drugari.
Usklik ne bi s' bio slego,
Da opet Panta ne potego,
Tim gudalom po guslama,
Novom svirkom i pjesmama,
Pa drugari isto tako,
Izmjenice podjednako. –
A svjetina! Bog i duša!
Tolikom ih slašću sluša,
Da ju ne bi mogli smoći
Za tri dana, za tri noći!
Al' oluja ko što stane,
Pak iza nje sunce grane,
Tak morade s' ushit sleći,
Pa ma bio i najveći;
Od njeg osta samo trajno
Ono slavje, krasno, sjajno,
Što ga Panto s društvom steče,
Ta, u ono prvo veče.
Osta pečat usred srca
U svjetine sve Atine,
Kog ne slomi ta ni smrca,
Osta ljubav spram guslara,
Umjetničkih tih drugara,
Silna, žarka, bujom bujna,
Neprekidnom strujom strujna.

Mnogi pade stog krajcarak,
Mnogi obilan k tomu darak. –
Atinjani s' otimaju,
Golu braću prizivaju,
Pa ih časte izobilja –
Iz zahvale i od milja.
Umalo, ih iz naslade,
Ne razniješe na komade.
Sve to Panta gleda, sluša,
Od milja mu sahne duša, –
Od slasti mu s' srce topi,
Ne mari da oči sklopi.
Opet, tako, kad pozdravje
I u rodu steko slavje,
Kad mu družba gola, mala,
Tako obraz osvjetlala,
Ne jedanput, već tol puti,
Koliko je dlaka krutih
Na gudalu, u žicama,
Kolko riječi u pjesmama. -
Pak će Panto, kad proljeće
Stade sipat miris – cvijeće
I kad Bogo milostivi
Njim prirodu svu oživi, -
Skupiv svoju braću golu
U svagdanju svoju školu,
Otprilike, evo, tako
Zagudjet će tiho, lako:
Uvidiste, braćo draga,
Kolka u pjesmi leži snaga,
Koliki su u njoj čari,

Kad se zbori il' bugari,
Koliko se srca laća
Rodu na um kad povraća
Prošlo vrijeme, staru slavu –
Na ograšju³⁸, na krvavu,
Il' junačkom na megdanu,
Kuju stječe ovejanu,
Ma i krvlju pokapanu,
Il nesrjeću, što ga snađe,
Rad zavisti ili svađe,
Rad nesloge, rad izdajstva,
Il, za svoje, rad nehajstva. –
Uvidiste kako bajna
Poput munje, groma sjajna,
Pali srca, žari grudi,
Rod iz mrtvog sanku budi,
Kako li mu grud nadima,
Da se nužnog rada prima,
Te ga pravom cilju vodi,
To prosvjeti, to slobodi. –
S onog burnog klika, pleska
Vidiste da kći nebeska
Jeste pjesma, s neba pala, -
Ma kol' prosta, koli mala, -
Ali, braćo, i ja uvidih
Da se s vami ne zastidih.
Platiste mi trud moj velji
Kano pravi prijatelji,
A po mojoj žudnji, želji,
Sad ne tražim ljepše plaće
Od vas, gole, hude braće,

38 turs. bojno polje, bojište

Već vam stoput hvala velim, -
Usto, da vas razveselim,
Te, koliko vas poštujem,
Za zrjele vas proglašujem.
Vrijedni ste pred svakog stati,
Zaguslati, zapjevati,
Rod svoj pjesmom zabavljati. –
Na to glasom zadrhta
I kao da je zaplakao.
On nastavi: Zeman³⁹ dođe
Da nam slava svijetom prođe,
Stog raspuštam svoju školu,
Otpuštam vas, braću golu,
Putujte mi u svijet bijeli,
Obidite rod vascijeli,
Pjesme pojte, svakog svojte,
Nikog prezrjet svog nemojte,
Kao što mi smo roda prosta,
Tako od prosta rod naš posta,
Al' prostoti u toj, vatrena,
Mnoga j' iskra sakrivena.
Nju podpir'te, nju podpal' te,
Grla, struna, ne požal'te.
Grlo neka i promukne,
Strune nek i popucaju,
Samo neka iskra bukne,
Srca sva za rod kucaju,
Pa ste svoju ciel postigli,
Rod ste svoj iz sna podigli. –
A naš nije rod nemaran,

39 turs. vrijeme

Uvijek će vam biti haran,⁴⁰
On će vas u zvijezde kovat
I obiljem vas darovat,
On će pojći stazom pravom,
Vam' nadahnut starom slavom,
Ponosan će naprijed hodit,
Prosvjetit se, oslobodit. –
Uvidi l', pak, da ste prosti
Samo slijepci, rad milosti
I rad onog malog dara,
A bez svakog roda mara,
Da guslate i pjevate,
Samo zanat svoj tjerate,
Prezret će vas kao jadne
Potucake, žedne, gladne.
Dat će vam što u zamjenu,
Mrtvih svojih u spomenu,
Al, će ostat pri tom hladan,
Duhom, sviješću, žedan, gladan.
Pamtite si: duh je život!
A naš narod svet je ćivot,⁴¹
Da ga kite svi dragulji,
Ipak iz njeg u te bulji
Mrtva, hladna okosnica,
I bez mesa, i bez lica.
Al duh, duh je što joj treba,
Kao živome komad hljeba, -
Duh narodni, duh povijesti,
Duh narodne slave, svijesti,
Njim oživi, pokrene se,

40 turs. zahvalan

41 u pravoslavnih, kovčeg u kojem su svete moći, relikvije, prema grč. *kibotós*

Mesom, krvju,⁴² odene se. –
 Tako pjesma, a bez duha,
 Ne mož' mamit, čarat sluha,
 Mrtva ti je, mrtvež rađa,
 Pak ni sluhu ne ugađa. –
 Osjećaš li, pak, što pjevaš,
 Duhom pjesmu zaodjevaš,⁴³
 A duh pjesmom svima ulijevaš. –
 To će spoznat tko te sluša,
 Gledeć kako ti se duša,
 Srce, pa i biće cijelo,
 Duhom pjesme zaodjelo.
 Sada ti se oči krese,⁴⁴
 Sad se opet glas ti trese,
 Sad je mek i jecav tako,
 Kano da bi zbilja plako,
 Sad zagrmi, kao od bijesa,
 Srcem svakim da potresa,
 Sad se stiša, sad je gladak,
 Preлива se kao med sladak
 I ko iz srca što izvire,
 Tako u srca sva prodire,
 Zanos i opčara,
 Rodoljubnog sve do žara. –
 Da, to sve si zapamtite!
 Rodoljubjem vijek plamtite,
 A Bog će i srjeća dati
 Uspjeh trudu obilati.
 A uz takvo djelovanje,

42 krvlju

43 zaodjevaš

44 krijese

I guslanje, i pjevanje,
Rod se mora od sna prenut,
Putem svijesti, slave krenut.
A to bit će vam naslada
I najljepša k tom nagrada.
Pa, dok živi rod mileni,
Živit ćete u uspomeni. –
To je što vam reć imadoh,
Tijem sve vam na put dadoh.
Pak, putujte sad mi, zbogom!
Čvrsti vjerom, jaki slogom!
A bude l' vam u svijetu dobro,
Što vam želim ja, vaš pobro,
Za iskrenu ovu želju
I za ljubav moju velju,
Sjetite se mene darkom,
Pa ma bilo i krajcarkom,⁴⁵
Da mi budu stari dani
Utješljivi i snošljivi,
Vašom ljubvom ovjenčani. –
Bit će, bit će! družba veli,
Pak ostanak zdrav mu želi.
To se grle, cjelivaju,
Rek bi, duše prelivaju,
Od žalosti, od dragosti,
Od ljubavne iskrenosti,
Te odoše braća gola,
Razvrže se Pante škola. –
Tako dani i nedelje,
Panto vene, sve od želje
Da mu dođu iz daljine

45 najsitniji novac za Austro-Ugarske

Glasi novi od družine.
On ne mogo ni sumnjati
Da mu neće osvjetlati
Družba lica, svijetu u bijelu
I steć slavu neuvelu.
Ta, družbi je duša prava
Vrli Tono, mudra glava,
On naukom ju zabavlja,
Pa učeno š njom ponavlja.
On, revnujuć, ravna njome
I vodi ju cilju svome. –
Al' nedugo postojalo,
Po Atini svoj pucalo
Da Pantina svud družina,
Gdjegoder pred narod stupi,
Sa guslanja i pjevanja
Samo lovor vijence kupi.
Te da, čim iz jednog mjesta
U drugom joj glas učesta,
Drugih s' deset otimaju,
Pa ju k sebi prizivaju,
Da se mile naslušaju,
I guslanja, i pjevanja. –
Tako družba se potuca,
Čim joj slava raste, puca,
Od jednog do drugog kraja
Našeg divnog srijemskog raja.
Uzduž Bačke i Banata
Slava joj je obilata,
Pak i posred Slavonije
Narod družbi vijence vije. –

A i kak ih neće viti,
 Kad se slava ne da skriti.
 Uz Telečkog⁴⁶ ko luč sjaje,
 On družini svjetlost daje,
 Njime bujnim plodom plodi,
 Njime svijetli u sto zraka,
 Ta, više majka ga ne rodi,
 Nit ga rodi nit oplaka, -
 Uza nj Ružić⁴⁷, drugar pravi,
 Ko jabuka rasječena,
 Kad uz gusle s' pjesmom javi,
 Obuzme te slast milena,
 Ne možeš ga s' naslušati,
 Tol' je glas mu umiljati. -
 Maksimović⁴⁸, prav mu družo,
 Još slađe uz gusle struže,
 Svakoj pjesmi zna glas naći,
 Da te mora čar podaći.
 A Subotić⁴⁹ kad zagudi,
 Šire ti se širom grudi,
 Znade glas svoj da pretvara,
 Pak tim zna te da opčara.
 A Petrović,⁵⁰ momče mlado,
 Guslama se bavi rado.
 Kad zagudi uz njih tijo,

46 Glumci SNP koji su tumačili muške likove u Okrugičevoj *Sačurici i šubari*, u doba kad je ta komedija prvi put prikazana u Novom Sadu 1869. godine, a među njima i slavni *Lazar Telečki*, *Dimitrije Ružić*, *Marko Subotić*, *Paja Marinović* i drugi

47 isto

48 isto

49 isto

50 isto

U slast te je obaavijo. –
Lugumerski tekem znade
Pjesmi da svoj začin dade,
Sokolović⁵¹ kad ga prati,
Mora srce ti uzigrati.
Nedeljković⁵² sa Zorićem,⁵³
Kano rastić sa borićem,
Onaj pjesmom ljubav nudi,
Ovaj njom će da ti sudi. –
Marinković,⁵⁴ mil, tihačak,
Ko proljetna sunca zračak.
S Hadžić-babom, istim njemu,
Vjerni druzi su u svemu.
Kad guslaju, kad pjevaju,
Da ti srce omekšaju.
Još Iličić,⁵⁵ to ne male,
Dostojan je guslar hvale.
I Bunić⁵⁶, sa čarolija,
Svojih crnih vragolija,
Znade svega te opčarat,
I okatog znade varat. –
Osim tog, u družbe j' male
Dosjetaka puno i šale.
Kad se nađe pri sobeti,
Il' kad krsno s' ime sveti,
Ili drugom kojom zgodom,
Kada rod se nađe s rodom, -

51 isto

52 isto

53 isto

54 isto

55 isto

56 isto

Pak kad željni se nasite
I ruj- vincem ponakite,
Ko iz rukava pjesme vade,
Te bačvanske, vragolanske,
Srca draže, društvo slade, -
A, naravno, tam' i vođe,
Svaka s' svojim slijepcem dođe,
Pa da čuješ tad pjevanja,
Pa da vidiš komešanja,
Kako Draga glasom veze,
Podilaze t' slatke jeze.
Kako druge nju pomažu,
Uz njen, kako, glas se slažu.
Pa kako se kolo hvata,
Grmi kuća sva od bata,
Dok se redom ne umore,
Đipa s', pjeva s', sve do zore. –
Eto, takovi stižu glasi
Čiča Panti, Bog da spasi!
A on, starčić, toga radi,
Od radosti sve se mladi,
Pa brkove sijede suče,
Iz tikvice te povuče.
Hura! kliče, Slava niče!
Oj, družino, da si zdrava!
Tvoja j' slava i moja slava!
Samo tako, naprijed samo,
Da si lica osvjetlamo,
Narod svoj da podignemo,
I na metu da stignemo,
To prosvjete, to slobode,

Odstranimo sve nezgode. –
Hura, Tono, siv sokole!
Koga čiča Panta vole!⁵⁷
I Pantina sva družina. –
Ravnaj letom, svjetuj svjetom,
Družinicu, goloticu,
Da ustraje po junački,
Pa ma bilo i sljepački, –
A to sve za roda slavu
I prosvjetnu za zabavu. –
U to ime, Bog te živi,
Moja kruno, dragi Tuno
I sokole, ti, moj sivi! –
Živi š njim i ti, družino,
Ti, Pantina carevino,
Ustraj samo, neka, neka,
Sve te ljepša slava čeka,
Bit ćeš slavom našeg vijeka! –
Tako, Panto, sam kao Kale
U ćeliji samotnici,
Svojoj miloj družinici,
Izriče iz srca hvale,
Od radosti njoj nazdravlja,
Rad stečena takvog slavlja. –
On u riječi, ali, eto,
Zalaja mu Ficko pseto,
Kad na vrata njeko hrupi
Ispred njega, rekav, stupi:
Evo, Panto, tma novčine
Tvoje vjerne od družine.
Nije, Panto, to krajcarak,
57 vojvodanski hiperekavizam od glagola voljeti

Već veliki, obil-darak.
 Panto veli: Bog da prosti
 Na tom daru i mislosti!
 Darak prima, ne oguža,⁵⁸
 Već onomu tikvu pruža.
 A onaj kao guja vuko,
 Dok pošteno s' ne nasuko.
 Kad s' nasuko, još tu stoji,
 Panti veli: De, prebroji!
 Ali Panto ni vrštecka,⁵⁹
 Nego samo darom zveckea.
 Veleć: Znam da s'pošten, vrijedan,
 Nit si gladan, nit si žedan,
 Sljepačkih ne želiš suza,
 Ni krajcara, nit tantuza⁶⁰
 Zato s milim Bogom pošo,
 A skorim mi vako došo. –
 Ode onaj, prazna lova,
 I kao nješto da opsova.
 Ne moga se s' slijepcem preti,⁶¹
 Ali mišlja o osveti. –
 Nu, s rameni Panta slegne, -
 Pa će tikvu da nategne,
 Opet družbi da nazdravi,
 I njezinoj dicit, slavi.
 I srdačno da zahvali,
 Što su dar mu priposlali.
 Al u tikvi, baš ni cvoke⁶² -

58 ne oklijeva

59 Ništa ne poduzima, prema njem. *verstehst es* – razumije to

60 španj. žeton, šatr. dvodinarka

61 prepirati se

62 zanemarljiva količina tekućine

Da je bila od po oke,
 Mogo b' onaj da ju istruže, -
 Kao nekad Arsa⁶³ družē.
 Pa, nek mu je! Panta veli,
 Bog će opet da udijeli
 I družini, i menika,
 Dok je loze i šljivika. -
 A kad novce prebrojao,
 On se brkom nasmejao,
 Ni ne misli o saćuri,⁶⁴
 Nego ih u njidra turi.
 Tu nek zveću, tu nek breću,
 Da mu crne dane lijeću. -
 Al' sebičan Panto nije,
 Nit sam jede rad, nit pije,
 Osobito kad se nađe
 U njegovlje što i slađe.
 Prvog, drugog, kog uhvati,
 On jih silom k sebi svrati,
 Š njima rado sve podijeli,
 I š njima se proveseli. -
 Za to znadu Atinjani,
 Dođu katkad i nezvani,
 Pak, pri ćefu⁶⁵ nađu l' njega,
 To se sijeva, to se pjeva,
 Gone kera bez seksera.⁶⁶
 Tu ti bude i svačega. -
 Zato Panto, novčan sada,

63 jedan od slijepih guslara, likova iz *Saćurice i šubare*

64 o saćurici, korpici ispletenoj od slame, u kojoj se držao kruh ili jaja

65 turs. kejiř, dobro raspoloženje, prohtjev za nasladom

66 austrougarski novac, prvotno šest krajcara, prema njem. *sechs*

Ne može da srca svlada,
Nego tucaj, nego kucaj,
Od jednoga do drugoga,
Njeke k sebi dok ne stjera,
Da se ruča i večera
I ker tjera bez seksera.
Da se pjeva, da se skače
Da se gusla i ejače,⁶⁷
Da se slatka šala zbija,
I čašica dnom ispija,
Da se znade nadaleko
Da je Panta goste steko,
Pa ih časti, pa ih gosti,
Od ljubavi i milosti,
A sve s mile uspomene
Družine mu proslavljene,
Koja obraz Panti starom
Osvjetla i s milim darom. –
Evo, tako Pantelija,
Da mu starost ne dodija,
Stare dane društvom sladi,
Uz mlade se i on mladi,
Veseli se uz vesele –
Kano bršljan oko jele,
Oko društva on se vije,
Gusla, pjeva, slatko pije.
To ga drži, to ga snaži,
To stare mu danke blaži.
U takvome, evo, stanju
I ugodnom uživanju
Teku danci i godine

67 uzvikuje se ej!

Tokom struje i hitrine,
Da se Panta jedva sjeća
Da je bio kad zlosreća.⁶⁸
U tom ga još i to krijepi,⁶⁹
Što mu uvijek glasi lijepi
Dolazahu od družine,
Pak je rasto od miline. –
Al se vrti kolo srjeće,
Naokolo se premeće,
Ovog sruši, onog digne,
Tog okretom zemlji prigne,
Tu rastavi dragog s dragom,
Onog tamo, svojim blagom.⁷⁰
Ništ u svijetu stalno nije,
Osim Boga svemožnoga,
Koji nad svim vlada, bdije;
Koj zemaljske ove crve,
Što kao ljudi zemljom vrve,
Ostaviv ih pri slobodi,
Raznim putom k svrsi vodi;
Koj pripušta i zločine,
I premrske im krivine,
Da se drugi opamete,
Pođu putem vjere svete,
Koj nepravdu tu već kazni,
Pak ne trpi ni sablazni;
Koji štiti pravednika
I nedužna prognanika,
Sluša njine sve vapaje

68 zlosreća

69 krepri

70 sa svojim blagom

I čemerne uzdisaje,
Nikom dužan ne ostaje. –
Kad zlosrjeća kuda bane,
Na po puta ne ostane,
Nego hodom ruši, krši,
Dok zadatak svoj ne svrši.
Tako Pantu, bez zloguka,
Snađe velji jad i muka,
Kada začu da mu pade
Valjan sudrug, lijepe nade,
Maksimović, guslar prvi, –
Kog nemila smrca smrvi.
Marinković za njim leže
U grob, jad da nadoveže,
Dobri Babo njega slijedi,
Jadom Pantu ne poštedi.
Tako da tri druga vrla
Smrt nemila mu satrla. –
Dugo vrijeme al ne minu,
Dođe družba u Atinu.
Tu Telečki tešku bolju
Ne preboli, ne odoli,
Zadnju ispi teja⁷¹ šolju,
Pak izdahnu, pak ga nesta, –
Ne ispuni mu nitko mjesta;
Proždera ga hladna raka, –
Panto s družbom gorko plaka. –
Ode družba iz Atine,
Opet širom domovine,
Da s' od jada oporavi,
Uz gusle ga zaboravi.

71 šolju čaja, njem. *der Tee*

Osta Panta jadom smrven,⁷²
A poteškom brigom trven:
Tko umrle će zamijenit?
Dostojno im rad ocijenit?
Te njihovim poći tragom,
Za prosvjetu rodu dragom? –
Osim tog ga slutnja muči:
A ne može ju da dokuči, –
Da će se u družbi maloj,
Za gubitkom preostaloj,
Crv izleći, pa ju glodat,
U bespuće obrnut, vodat,
Oslabit ju, sobom slabu,
Te otešcat joj porabu. –
Al, gleđ, slutnja zlokobnica
Ne ostade jalovica:
Jer Subotić u grad beo,
Ode za svoj veći deo,
Lugumerski, pak, za njime,
Da si bolje steče ime.
Tako i drugi, kuda koji,
Tragom pustih želja svojih,
Da, prvašnjih od članova,
Spade knjiga na dva slova. –
Tužan Panto jada jade,
Tim najljepše što mu nade,
To sa smrti nesmiljene,
To sa pizme⁷³ te zelene,
Sad ležahu uništene...
Ali duhom još ne kloni,

⁷² smrvljen

⁷³ zloba, grč. *peisma*

Utjeha mu sva u Toni,
 Koji će, po mudroj glavi,
 Taj gubitak da ispravi,
 Spalaj družbi na dva slova
 Nać podmlatka čila, nova. –
 Zatim dugo, pak, ne bilo,
 Društvo s' opet pomladilo, -
 Vrijednog Tone pod upravom,
 Koj ga uči, š njim se muči,
 Prosijunulo opet slavom,
 Koja, ma ne prvoj slična,
 Ipak bješe dosta dična. –
 I za ovo Panta čuje,
 Pak se tješi i raduje,
 U samoći Boga moli
 Novu družbu da sokoli,
 Da ustraje i poleti
 Svoga roda k' slavnoj meti,
 Pak i dade snagu Toni
 Sve zaprijeke⁷⁴ da razgoni,
 Vedrim umom sve ih svlada,
 A za uspjeh mučna rada.
 Ne bje dugo i, gled, zbilja,
 Tonin trud Bog blagosilja,
 Družba s' jača, znaži,⁷⁵ krijepi,
 O njoj stižu glasi lijepi.
 Veseljem⁷⁶ ju rod pozdravlja
 I dariva, i proslavlja,
 A Tonino ime sjaje,

74 zapreke

75 snaži

76 S veseljem

Čim svoj družbi sjaj podaje. –
 U tom prođu do dva ljeta
 Počem⁷⁷ družba rododom šeta.
 Tono tol ju osilio,
 Umjem svojim zakrileo,
 Da pomisli, e će moći
 Sama sobom svijetom proći.
 Osim toga, važni, novi,
 Pozivahu ga poslovi, –
 Zato družbi reče: Zbogom!
 Želeć joj da raste slogom,
 I triježnošću i ljubavju,
 Stupa naprijed k roda slavju, –
 Tono svoje radnje radi,
 A družba slavu roda gradi, –
 No na Pantu zaboravlja,
 Nit ga tješi, nit pozdravlja,
 Ne šalje mu ni abera,⁷⁸
 Kako stoji, kamo l' smjera. –
 Briga njoj za starog Pantu,
 Ko za lanjskog leda santu.
 To se Panti na žao dalo,
 Pa mu srce uzdisalo. –
 Uz to on se i ne čudi,
 U družbi su novi ljudi,
 Drugi ljudi, druge ćudi, –
 Stog mu više žao biše,
 Što ni ona od dva slova
 Baš pozdravja nikakova. –
 A, što jad mu povećava,

77 otkako, pokr. veznik za vrijeme ili uzrok

78 ni glasa, turs.

Bje, što češće poboljava.
Starost tu je, slabost š njome,
Pak se brzo noge lome
I nabrzo mine snaga,
Jadnom slijepcu i guslaru,
Koj od praga sve do praga
Tucat mora za krajcaru.
A kad i to već ne može,
I s tim boli s' jadi slože,
Kraj ljudi nemilostivih,
Otkud onda da on živi?
Kada ljubav, milost, crkne,
Mora i njem da se smrkne. -
E, tako ti je u svijetu,
Koli lijepom, tol prokletu:
Dok si mlađan, snažan, čio,
Svakome si drag i mio,
Dokle imaš paru koju,
Prijatelji su na broju,
Dokle možeš pomoć kome,
Lete, noge da polome,
Opsiplju te slavom, dikom,
Nazivlju te bratom, čikom,
Dok si nužno ne izmame,
A poslje⁷⁹ se tebe srame. -
Dok ih častiš, dok ih gostiš,
Ma da od svojih usti postiš,
Veledušan i ugledan,
Svake slave, hvale vrijedan
I učen si, i premio,
Ma ko tikva prazan bio,

79 poslije

A kad s' naloču i našderu,
 Tad ti njeku stranu peru,
 Češljaju te, da ni dlaka
 Ne osta bez zavezaka. –
 Uza sve to, da si učen,
 I znanjem ma sav natučen,
 Kad ostariš, oklopaviš⁸⁰
 Znanostmi se zalud baviš,
 Jer sve tvoje znanje gine,
 Kao magla kad sunce sine,
 Ispred naše omladine,
 Žutokljune, pada pune,
 Svakim znanjem natrušene,
 Te visprene, te učene,
 Al laznuvše⁸¹, tek, od svakog,
 Ne iscrpiv, pak, nikakvog, –
 Gordo znanjem se šepuri,
 Svakome ga da naturi,
 Što je njoj Bog? Sveta vjera?
 Manje lažna neg himera!⁸²
 Neumrla što joj duša?
 Taj lik božji? – nego puša!⁸³
 Vječan život poslije groba?
 Znanosti je to grdoba
 I popovske basne lude,
 Za prostake samo ljude. –
 Stog i ona Boga psuje,
 Nit vjeru, nit zakon štuje,

80 oklempaviš, klopavo ili klempavo je ono što mlohavo visi

81 liznuvši

82 grč. mitološko čudovište, prenos. neostvariva zamisao, tlapnja, san, priviđenje

83 Struja zraka, koja se odjednom izbaci iz usta, puh

Pravoslavlje, ali vijekom
 Istaknjiva⁸⁴ samo rijekom,
 A u srcu? E, moj Bogo,
 Samo ti bi kazat mogo!
 A popove, sluge božje,
 Smatra svoje za podnožje.
 To li upliv je nazadne
 Od kulture, te zapadne?
 Omladino, diko stara,
 Omladino, jade mlad!
 Od takove omladine
 Zar da rodu sunce sine? –
 O, da! Od nje, jake, lijepe
 Pravoslavju nam pokrijepe! –
 Sama slijepa, vodi slijepa!
 Ali leti na visoko,
 Al glavom o zid lupa vješto, –
 Gnjura, roni, sved duboko,
 Samo joj se vidi nješto, –
 Čavrlja ti o svačemu,
 Ako hoćeš, i o ničemu,
 Pak ti gromko debatira,
 S ubjeđenjem demonštrira. –
 I ko kozi što na rozi
 Poznaš, takvi joj razlozi:
 Jer čim posta ti starčina,
 Ti si njina prdačina:⁸⁵
 Ostario, ishlapio,
 Praznu tikvu iskapio! –
Koj dozreo za bunjište,

84 ističe

85 sprdnje

Od tog savjet se ne ište...
U prokletu takvu svijetu,
Gdje s' nit Bog, nit vjera štuje,
Pravoslavje pogrđuje,
Još kada te nužda stisne,
Hoće srce da ti svisne. –
Atinjani, dobri ljudi,
Blaga srca, blage ćudi,
Dok je mogo Panta stari
Da im gudi i bugari,
S praga na prag tucajući,
Došo b' uvijek veseo kući.
Puna njedra, torba puna,
Ko bisera carska kruna, –
Ali otkad iznemogo,
Teško si mu, e, moj Bogo!
Atinjane nužda snašla,
Od kuće do kuće zašla,
Nerodica dva tri ljeta,
Oduzela jim prometa,
Trgovac tu mnogi pade,
Doboš mu pred kuću stade,
Usto došla i poplava,
Za njom bolja, ta gušava,⁸⁶
Pa im mori djecu mladu,
Da je strah po Novom Sadu,
Uz takovo stanje hudo,
Zar da može biti čudo,
Da i Panto nuždu trpi,
I ko đavo bolan krpi?
Da za nj malo tkogod mari?

86 difterija

Jedva tek da životari? –
 U tom bolu, u tom jadu,
 Zar da gubi svaku nadu?
 Da, ko ker, kad glad ga ščepa,
 Il' pobjesni ili krepa?
 I to ne bi čudo bilo,
 Kad bi se obistinilo,
 Kada družba ta njegova –
 Koju mukom on osnova,
 Nju istesa, nju uljudi,
 Da se roda svijest njom budi
 I ponikne slava roda,
 I prosvjeta, i sloboda, -
 Danas za njeg i ne pita:
 Da l' se najeo on do sita?
 Da li mu padne koji darak?
 Da li ima koj' krajcarak?
 Al i što bi čudo bilo,
 Kad se društvo obnovilo, -
 Al kad u njem Solga sudi,
 Onaj stari, svojom ćudi,
 Po iriškome i svom pravu,
 Dosuđuje on ispravu,
 A da bi Pantu uhvatio,
 U egede⁸⁷ bi ga spratio,
 Da mu nikad već ne gudi,
 Kako krivo, zlobno sudi. –
 Kad katanska bagra nova
 Sad ne sluša božjeg slova,
 Mjesto bokcu da što dade,
 Gdje što može, to ukrade, -

87 gusle, mađ. *hegedü*

Kada novi brice sada
Briju, muka te spopada,
Bez sapuna, znoj te oblijeva,
Kan da s' iz po Sarajeva.
Kada - ali nek je dosta, -
Ta, vrijeme je časnog posta,
Kad i Panta posti sada,
Što od bola, što od glada,
Što od muke, što od jada,
A pomoći se ne nada...
Dakle, Panta spao na to?
To l' je plod i to zahvala,
Od pjesama i gusala?
To l' priznanje od družine,
Te Pantine carevine?
To je sljedstvo njegovoga
Blagoslova srdačnoga,
Kada u svijet nju otpravi,
Da se njome dom, rod, slavi?
To l' je, poslije toli ljeta,
Žetva krasna od savjeta?
I od muke, i obuke? -
Ho! Da nije post taj sveti,
Kao Turčin bi mogo kleti,
Kano Mađar, grubi lađar,
Ružit, psovati, kletve kovati!
Pa, zato vam samo velim,
A bez da vam zlo poželim:
Ta, grebo sam vam nanu golu,
Koji idaste u moju školu,
I koje istesa vrijedni Tono,

Te se glas vaš svijetom prono, -
 Ta, grebo sam vam golu nanu!
 Crn vam obraz na divanu!
 Vigovi vam popucali
 Na guslama i gudali,
 A glas mahom vam promuko,
 Kano da bi medved ruko⁸⁸
 Kako njime zapjevate
 I uz gusle zaguslate -
 Sve od praga, pa do praga,
 Od nemila do nedraga,
 Gladni, žedni s' potucali,
 Svud vas kocem pozdravljali,
 A vođe vam, toli mile,
 Oštrokonđe same bile,
 Na pamuk vam krvcu pile,
 Ko budale vas vontale⁸⁹
 Vas varale, potkradale,
 Kano prijeka, mene, Jeka, -
 I skorim vas napustile,
 Neoprane, poderane,
 Zaušljane i pogane, -
 A drugih si vi ne našli,
 Ma svim bijelim svijetom zašli. -
 Brice suho vas brijali,
 I kožu vam oderali,
 A odnele vam katane
 Sve krajcare izguslane.
 Sloge, pako, među vama

88 jako rikao

89 zaluđivale, povlačile, prema mađ. *vontat*, vući

Ta, ne bilo ni za drama⁹⁰,
Vijek se klali i gložili,
I svijetom se raštrkali!
Bog je otac, dobar, brižan,
Koj brz nije, al dostižan,
Čuje moje sve vapaje
I čemerne uzdisaje.
On me vidi, bolna, jadna,
Zapuštena, žedna, gladna,
On će moje uslišati
Kletve, te vas pokarati,
Ako u to sveto vrijeme
Ne olakšate Panti brjeme,⁹¹
Te mu, njime već stečene,
Njime davno zaslužene,
Ne izdate tantijeme.⁹²

13. veljače – 12. ožujka 1879.

90 mjera za težinu, 3, 25 grama, turs. *dirhem*, prenos. trunka, mrvica
91 breme

92 franc. dio prihoda od kazališnih predstava, koji se isplaćuje autoru kao
nagrada za njegova izvedena djela

NA ILJIN ROÐENDAN

Nek se znade kada Ile
Slavi rođendanak
I kako mu mila braća
Hrle na sastanak.

Što pozvani, što nezvani,
Tu se slegli gosti,
Pak mu srce igra, skače,
A pun tur radosti.

Tu se braća gornjeg Srijema:
Gusta, Pišta, Matka,
Ta Rusinka, što je nema!
Tol mila, tol slatka.

Tu je Faba šarengradski,
Momče nosa, oka –
Tu je Jovo iz Novaka,
Bruno iz Iloka.

A s njima, još, nenadano,
Iz te magle sive,
Vragoljko je Monsinjore¹,
Do pas silan dive.

Svatko ti se njemu klanja,
Smjerno se udvara,
Da iskamdži u babajka
Kakvoga šićara.

¹ tal. *monsignore* naslov visokih crkvenih dostojanstvenika (prečasni, presvijetli, preuzvišeni, preosvećeni)

A on ti se graciozno,
Ko ministar, smiješi,
Tepa, maže, obećava
Da će stvar da riješi.

Uobraža si, rusl² jedan,
Da sve drži konce,
A, ovamo, samo misli
Na bukare, lonce.

O tome se uvjeriti
Svaki lako može –
Počekaj, de, dok se gosti,
Bolje još, potkože.

Da, da, gosti jošte drugi:
Moj pobratim davni,
Komeš³ Pajo, pojac, učo,
Popo pravoslavni.

Pak načelnik grada našeg,
Josim,⁴ čestit družo,
Na koga se Varadinci
Nimalo ne tuže.

Pak književnik daroviti,
Mico Savić⁵ vrli,

2 garavko, vragoljko, prema njem. *der Russ* čad, gar

3 lat. *comes*, plemenitaška titula, grof, knez

4 *Josip Bradičan*, gradonačelnik Petrovaradina od 1891.-1895.

5 *Milan Savić*, 1845.-1930. Srpski pripovjedač, pjesnik, dramatičar, književni povjesničar i kritičar, putopisac, te prevoditelj. Dugogodišnji tajnik Matice srpske i urednik *Letopisa Matice srpske*.

Koji, ko Srbin, i Hrvate
Svjesne, ljubi, grli.

A uz njega Hranilović,⁶
Pjesnik omiljeli,
Sa pjesmica domoljubnih,
Divnih, slatkih, smjelih.

Pak susjedna, jošte, braća,
Franjo, Darko, Lujo,
Nuz njih Tošo, ljekarniče,⁷
Ko ćelavi Mujo.

To je kita mirisava
Ilijini gosti,
Pak zar srce da ne igra
Njemu od radosti?

Itekako skakalo mu!
On to mahom javi,
Kako prvom nazdravicom
Goste si pozdravi.

Zahvaliv se na sastanku
Milo-bratskom njenom,
A podigav punu čašu
Rujnim Zanoš⁸ vinom.

6 *Jovan Hranilović*, 1855.-1924. hrvatski pjesnik, prozaik, književni povjesničar i kritičar, te publicist. Grkokatolički svećenik. Urednik *Obzora*, *Vijenca*, *Fruško-gorca* te član Odbora Društva hrvatskih književnika.

7 *Teodor Deodato*, vlasnik glasovite petrovaradinske ljekarnice *K zlatnom orlu*
8 obradivo zemljište, uglavnom pod vinogradima, u petrovaradinskom okrugu, te vino iz tih vinograda

Poželiv jim da požive
Toli godinica,
Koliko je u toj čaši
Rujanih kapljica.

Pak ju do dna istrusivši,
Dobra rad izgleda,
Da i oni ubuduće
Tog se drže reda,

Mnoga ljeta, on zaori,
Nek se dalek čuje,
Kako Ile mile goste
Dvori, ljubi, štuje.

Jošte koju nazdravio
Kom – tom odličniku,
Ističući mu vrline,
Slavu mu i diku.

Razume se, da međ ovim
Monsinjore biše,
Pa, kako sve kitio ga,
On sve raste više.

Pak, kao da sve odobrava,
Drmajući glavom,
I kao da se sam, rusl, čudi
Nad nenadnom slavom.

U dvije, u tri, zahvali se,
Smiješec se, oblaznu,
Snečkava se ispit čašu,
Viditi ju praznu.

A, ovamo, ispio bi
Svu u jednom hlapu,
Štono kažu, i crtalo,
I Petrovu kapu.

Dokaz tomu kašnje slijedi,
Dokle ga zanese
Oštri Zanoš, miris – Srečko,
Dvije, tri njih, dok strese.

Kada ode s' stola zelje,
Vinskog lišća sarma,
Tim započe i veselje,
Nasta veća larma⁹.

Ile opet čašu diže
I zamoli goste
Da ga, daljeg nazdravljanja
Dužnosti, oproste.

Jedno, da si bolno grlo
Velje ne napreže,
Drugo, jer ga dvorba gosti
Neprestano veže.

⁹ galama, prema njem. *der Larm*

Treće, da se star običaj
Ničim ne ozledi,
Već ravnatelj da se stola
Nađe i odredi.

A to časno zvanje, Ile
Kom će boljem dati,
Neg pjesniku Jovi dičnom?
Nek se ta pozlati!

Jednodušno svi, svi, kliču
Našem dičnom Jovi:
Tako! Tako! Živio nam
Naš ravnatelj novi!

A čedan se Jovo rado
Toga posla laća,
Zahvalnicom punom vina
Povjerenje vraća.

Ta, i Jovo rad pijucka
Čašu dobra vinca,
Zar bučkuriš loš da gucka?
Nek ide do klinca!

Ta, kakav bi pjesnik bio,
Vino da ne ljubi?
Ta, vinom se žile kralje¹⁰
A vila se škubi.

¹⁰ otkravljuju

Vinom riječi, skladne, slatke,
Bez po muke teku,
Kano da su natopljene
U medu i mlijeku.

Stog, kad pođe nazdravljivat,
Čut ga bje divota,
A sve goste obuzela
Dražest i milota.

Mnoga ljeta, pjesma s'ori,
Čaše zvekom zveču,
A do dna ih ispit, gosti
Ko da se natječu.

No, najveći čar ih svlada,
Ko s njeke munjine,
Kad nazdravi Jovo: Prvom
Sinu domovine!

Ljubimo te, naša diko!
Svi, svi, uglas poje,
Dokazuju štovanje mu,
Čim stubokom stoje.

A kad pjesmu slavljeniku
Gromko otpjevaše,
Zazvektaše opet gromko
Uokolo čaše.

Taj po' čaše, taj kvaterku¹¹
Taj cijelu iskapi, -
Al Gustino bistro oko
To sve proesapi.¹²

Pak predloži vanderčeka¹³
Mužu toga vrijednom, -
Nek štovanje svih dokaže
Punom čašom jednom.

To što reče i učini,
Nalij, ispi čašu,
Opet nalij, predade ju
Komšiji pajtašu.

Tak od jednog do drugog
Kola čaša ista,
Uvijek snova nalivena,
Pak ispita, čista.

Dok do zadnjeg red, ne dođe,
Bješe to Ilija,
Vanderček da zapečati,
Čašu da ispija.

Veselo ju on poprimi,
Počast mu velika,
Ispit ju za zdravlje muža,
Koj ' je rodu dika.

11 četvrtinu, prema lat. *quartus*

12 računati, odmjeravati, razmišljati, prema tur. *hesabiti*

13 pehar iz kojeg se pije naizmjenice, koji «putuje» od gosta do gosta, običaj za stolom poznat najviše u kajkavskim krajevima, prema njem. *wandern*

U dva, u tri, pak, gutljaja,
Praznu ju povali,
Čim mu oči zakresnuše,
Krvca se upali.

Al' i drugih gosti oči
Žaru se od svjetla,
Obrazi jim crvene se
Ko kresta u pijetla.

Nije šala, vino staro,
Dvadeset i šest ljeta,
Ceca, Janja mirisava,
Ko s olimpskog svijeta.

Pak, kada se njih osmočiš,
Drugog nećeš vina,
Kod ovoga ćemo ostat,
Kliče sva družina.

Osobito kad se znade
Da ga ima lle,
A toliko da ga ne bi
Guje sve popile.

Osobito ističe se
U tom Monsinjore,
Koji s onim vanderčekom
Bio već *in flore*.¹⁴

¹⁴ lat. u cvijeću, tj. u stanju blaženstva

Jezik mu se razvezao,
Al je ptica fina! -
Reče: Ja bih nazdravio,
Ali nema vina.

Ile na stol pokazuje,
Stolnog ima dosti,
Al Monsinjur primjećuje
Svojom hamišnosti:¹⁵

Valjda neću s otim vinom
Zdravicu nazdravit,
Mužu važnom, kog i gosti
Žele tim proslavit.

Svaka druga domaćinu!
Paragraf nam kaže,
To sigurno svi će gosti
Složno da uvažē.

Živio nam naš domaćin,
Ljeta na mnogaja!
Živio nam! Iz svih grla
Srce ti osvaja.

Ali starcu starim vinom
Kipira se¹⁶ samo,
Monsinjur će, hoćemo l' mu
Pravu čast da damo.

¹⁵ samoživost, pohlepa, sebičnost, prema mađ. *hamis*

¹⁶ njem. barb. pripada, dolikuje

Nije druge, Ilija će,
Mlad si, pa poskoči,
Hajd u podrum, kojeg hoćeš
Izvuci, natoči!

A Monsinjur odmah gotov
I s njim dva tri Muje,
Pokupiše prazne boce,
Odu kao oluje.

Usto, fini Monsinjore
Uvjerit se hteo
Da l' podrumom Ilijinim
Mjerit bi se smeo.

Zvonar priča da s 'osupnu,
Kada dole snide,
Osim manjih, velju burad
Kada tamo vide.

Ide redom, sve ih kucka -
Sve ko oko puno,
Čita ljeta i imena,
Tolmači¹⁷ mu Bruno.

A kad dođe do Erduca
Pljesnjive patarke¹⁸,
Najstarijeg usred ove
Podrumske povorke,

¹⁷ tumači, prema mađ. *tolmács*

¹⁸ pokr. potporna gredica, daska, prema grč. *pateritza*

Hej! Tog ćemo! Vuci, Bruno!
On mu zapovjedi,
Od tog puni sve, sve boce,
Na tom mačak sjedi!

I, evo ih začas gore,
Općenitim klikom,
Sa bocama punim razom¹⁹
Erdut – rumenikom.

Monsinjur će: Takvim vinom
Gazdi se pristoji,
Kada mu u zdravlje piju,
Goste da napoji.

Pa kolko je star Erdutac,
Tol živio ljeta,
Zdrav i krepak kao danas
Uživo tog svijeta.

Da, pak, može piti slađe,
Dajem mu družicu,
Pani Matku, milu, slatku,
Stola predsjednicu.

Živio nam! Živila nam!
Ori odsvud jeka,
A u nju se miješa, čaša,
Razom punih, zveka.

¹⁹ do vrha, do ivice čaše

E, pa što ćeš, e, pa kud ćeš
Sa takovim vragom?
Svi ispiše, i ti moraš
Poći istim tragom.

Cmoknuh Matku paragrafski,
Za nju se zahvalih,
Ispih čašu do kapljice,
Opet ju izvalih.

Zatim mali intermeco
Razgovora slijedi,
Jovo drugom dok zdravicom
Opet ne zaređi.

Onaj pije, taj pijucka,
Darko vodom grlo gasi,
Nije šala, Erdut pali,
Kojeg se nakvasi.

To Gustinom oštrom oku
Mahom ne umače,
Pak mah svoju, bez ušiju,
Čašu on natače.

Podigav ju, reče: Držim
Da jeste u redu
Da se sada svi ravnate
Po mojem izgledu.²⁰

²⁰ primjeru

Ja nazdravljam dičnom našem
Stola ravnateljju,
Koj' toliko doprineo
Našem je veselju.

Mnogo jošte ljeta pjevo
Našem rodu milom,
Ljubio se, grlio se
Umjetnicom vilom!

Živio nam! Dugo pjevo!
Kliče sva družina.
Čaše puni, al, gled', nema
Za sve dosta vina.

Monsinjur će opet na to:
Kliši hitro, Bruni,
Skupi boce, hajd dol' sa mnom
Da se sve napuni.

I, evo ih, za til časak,
Pune boce nose,
Vraški smiju s', ko da hoće
Njekom da prkose.

A Ile se smiješeć misli,
Spaziv svog Erduca,
Pijte, al' će vas ubradit,
Mozgom kad zakuca.

Napuniše preostale
Jošte čaše njime,
Gusta ispi, pa svi tako,
Slaveć Jove ime.

Opazit mi samo ovdje,
Glede Monsinjora,
Kako on se zna razguzit
Usred tuđa dvora.

Ne rodi se taj, koji bi
U podrum mu smeo
I prinjušit, ne tol izvuć
Vina kog bi htjeo.

A i što bi našo dolje,
Do li kiseljaka,
A boljega, tek toliko,
Ko na žabi dlaka.

Il', ako se boljeg nađe,
To je, tek, burence,
Nit manje, nit veće, nego
Babike dupence.

Pa što radi? Ko ker šugav,
Od njih se odvuče,
Od smočnice i podruma
Uzam sebi ključe.

U sobu se on zabravi,
Sjedi, pa esapi,
I svali se, da kiseljak
U snu mu ishlapi.

A ostali gosti, slično
Nječem na cedulji²¹
Nek škljocaju zubma, jedan
U drugoga bulji.

Da se s otim pre razidu,
Ko s tavana mačke,
Tako siti i pijani,
S časti te voršacke.²²

U tome se uvjerio
Vaj, nažalost, Ile,
Pa ne bi mu zamjerio –
Nek ga nose vile!

Pa, kod kuće kako svoje
Odšuljat se znade,
Tako i u tuđoj kući
On ti se ukrade.

Tek da nije Srijemac slavni
Iz lloka grada, -

21 na cjedilu

22 društvo oko dr. *Andelka Voršaka*, Ilok, 1844 – Đakovo, 1921. u doba kada je bio utjecajni đakovački župnik i blizak *Strossmayerov* suradnik, zadužen i za vođenje biskupove kancelarije

Pak dopušta da mu takav
Mraz na obraz pada.

I on, doduše, časti goste,
Samo rijetko vrlo,
Kraj Babike sočnih jela,
Tek jim suho grlo.

Il' od vina njegovoga
Steknu žgaravicu,
Čim popiju, tek pod moraš,
Koju tek čašicu.

Usto, njegov kiseljak jim
Želudac pokvari,
Dočim ne da, ko što treba,
Jelo da se svari.

A najveća to je milost,
Da on boljeg dade,
Svakom jednu, tek, čašicu,
I to od parade.

A kad gosti, isto hvaleć,
Još ga ištu bukom,
On se tada lud napravi,
Sve prešuti mukom.

Pak si drugog posla nađe,
Tobož, u svom zvanju,

Pak si misli: Aha! Već su
Svi u drugom stanju.²³

Ta, živ nitko, ta, ni veso
Od njega ne ode,
Ne tol da je u drugom stanju,
Da ga kući vode.

To kod njeg ni možno nije,
Vina rad ne daje,
A ne tol, do drugog stanja,
S gostim da ustraje.

Kada prođe već pečenka,
Guščići i prase,
Pak kolači, te se kavom
Pošteno nakvase,

A on od sveg naboko se²⁴
Za tri – četir Tota,
Čim osjeti da se Erdut
Već mu glavom mota.

Čim se gosti razuzure,
Poje, piju, buče,
On od stola podigne se,
Krišom se izvuče.

23 u pijanom stanju, pijani

24 vulg. prekomjerno se najeo, prežderao se

Pak ti vani, il hodnikom,
Šeta se, luftira²⁵,
Cunja²⁶ ovdje, njuška tamo,
A sve špekulira -

Dokle sebi steče šušu
Njegovoga pravca,
Kano što i šljuka nađe
Uvijek si prдавca.

Tako isto on učini,
Čašćen kod Ilije,
Ode šetat gradom - tobož,
Ne može da pije.

Pa, i zbilja da izgleda
To nekako tako:
Možda on je lud u piću,
Opija se lako,

Pak mu zato lufta treba,
Prošetat se mora,
Uz to, svijet da vidi, štuje,
Veljeg Monsinjora.

Tek on ode, - al' gled' novih
Gosti iznenada,
Uz njih nova radost, buka,
Pojka da zavlada.

25 šeta po svježem zraku, dokoličari

26 lunja, pretražuje

To bijahu Iločani:
Matić²⁷ s onoransom,
A praćeni vukovarske
Kalsane²⁸ gvardijanom.²⁹

Čestitaju godovnjaku,
S njim se ljube, grle,
On jim hvaleć, ističe ih
Kano pobre vrle.

Pak, mah svakom punu čašu
Erduca uklopi,
Ta, svaki ju, prijavio se,
Baš junački popi.

Izrukovav s gostima se,
Svima prisutnima,
Ilija će drugu, punu,
Uklopiti njima.

Pozdravlja ih: Dobro došli!
Primam vas s radosti,
Samo ne znam da l' će tako
I ostali gosti.

Zato s otom drugom, punom,
Pitajte ih blago:

27 iločki načelnik *Andrija Matić*

28 samostana, prema grč. *kalós geron*, častan starac, kaluder, usp. sa šaljivim nazivom za redovnika - *kalcan*

29 glavar kapucinskog ili franjevačkog samostana, prema tal. *guardiano*

Primaju l' vas, da l' jim s vami
Drugovati drago?

To učiniv, iskapiše
Kano momci čaše,
A klik ori: Primamo vas
Rad u društvo naše!

A na to će stari maher³⁰,
Slatkorječiv Gusta,
Napunit si razom svoju,
Te otvorit usta,

No, ne da ju iskapice
U buraščić smaže,
Već da jednu, ali vrijednu
Svemu društvu kaže:

Ja, gospodo moja, držim
Za vrijedno, dostojno,
Nove goste da primimo
Ko što je pristojno.

I to svaki s punom rujnog,
Mojem po izgledu,
Pozdravimo ih, neka vide
Koliko nam vrijedu.

Pravo! Pravo! Klik se ori,
Svak se točit sprema,

30 spretnan, umješnan čovjek, prema njem. *machen*, činiti raditi

Al se u to Faba dere:
Opet vina nema!

A Ile će: Fabo, Bruno,
Braćo, nije vajde,
Kupi redom prazne flaše,
Pak u podrum hajde!

U te riječi – ko s oblakom,
Evo Monsinjora,
S drugom svojim, Aliušom³¹
Vratiti se morā.

Kiša pada, prekide mu
Omiljelu šetnju,
Pa, ko da ga vrag donese
U tu vinsku smetnju.

Tek pozdraviv nove goste,
Na Iliju sasu –
Iz oči mu Erdut sijeve,
Grom mu daje glasu:

No! Ta, to su krasne stvari!
To je gozba fina!
Zovi goste, nazdravljaj jim,
A ne daj jim vina!

Ha ha ha ha! Još se k tomu
Zlobno podsmejiva, -

31 *Franjo Aliuš*, župnik u petrovaradinskoj župi Uzašašća sv. Križa, od 1879. – 1908.

Ja si mislim: U tvom domu
Samo tako biva!

Pak ću na to: Idi opet,
Vuci kog ti volja,
Samo pazi da za jezik
Ne pecne te zolja!

O, ne boj se! Poslije šetnje,
Sad tek imam gusta!
Hajd u podrum, Fabo, Bruno!
Gostim suha usta!

I on opet komandira:
Vuci Erdut samo,
A tek jednu Tekijaša³²
Njem' ćemo da damo,

Ko bajage, od onog pije,
Razlike ne znade.
A mi ćemo, tek najboljim,
Kvasit svoje brade.

Sprva zvonar svjetovo ga
Da ne čini toga,
Al Monsinjur ne da reći,
Ko da je sred svoga.

Vuci, Bruno! Komandira,
Ko što ja ti rekoh,

32 vino iz petrovaradinskih vinograda na Tekijama

Pa ma zvonar, pak i gazda,
Gledo me poprijeko.

Sluša Bruno, gujski vuče,
Faba flaše daje, -
Ako i curi kraj grljica,
Za to se ne haje.

U to, grbom sa ilirskim,
Spaze bure jedno,
Kliknu: Ha, to mora da je
Vino nješto vrijedno!

I tog vuci, bar dvije flaše,
Veli Monsinjore,
A da bolje vučeš, stani
Na taj stalak gore.

Kako Bruno težak bio,
Čim na truo stalak stade,
Puče daska, a moj Bruno
Kroza nj dol propade.

To mi zvonar pripovijedo -
Kraj sveg tog belaja,
Sreća što si zub ne izbi,
Il' ne razbi jaja.

No, on brzo k sebi dođe,
Pak na balvan skoči,

Ko na dušak jedan, flaše
Napuni, natoči.

I, evo ih, ko trijumfom
Sa flašama gore,
Faba viče, Bruno šuti,
Kliče Monsinjore.

Pak se, kano, otimaju
Prazne punit čaše,
Klik se ori: Bože, živi
Nove goste naše!

Primamo ih, Gusta kliče,
Pa svoju iskapi,
Primamo ih, s njim svi kliču,
Pijmo, da ne izhlapi!

Al tko neće svoju ispit?
To je Monsinjore!
Ta, bukač je, švindler³³ samo,
Da ne može gore.

Stoga trice ostavimo,
Ravnatelj prihvati
Novim gostim, posebice
Svakom, nazdravljati.

Nazdravica, ljepšu ljepša,
Evo, stiže tako,

33 prevarant, prema njem. *der Schwindler*

Pjeva ti se, ori, kliče,
Slatko pije svatko.

Tavan³⁴ kave, tavan vina,
Tavan od pečenja,
Reda ti se, zaliva se,
Vino s kavom mijenja.

Pak, veselje tako raste
Sve više i više,
Uz šaljive dosjetke,
Ko gljive za kiše.

I već dva po dva divane,
Faba dišputira³⁵,
Na aferim³⁶ Gusta zove,
Ne da Bruni mira.

Pišta šidski već promuko,
Matka smiješkom gleda,
A ravnatelj Jovo ne mož'
Uvesti već reda.

U galami, huci, buci,
Sve se riječi gube,
Eno, po dva, bratstvo piju,
Pa se slatko ljube.

34 sloj, red, jedno povrh drugog

35 raspravlja, lat. *disputare*

36 da se istakne činom koji zaslužuje tur. Usklik odobranja *aferim*, tj. *bravo*

Koji može, onaj stoji
Tko ne može, sjedi,
Ovaj štuca, onaj pljučka,
Mukom bulji, gleda.

U toj vrevi, u tom milju, šarenilu,
Jedan već se naže,
Vrijeme dođe da večerom
Burag se namaže.

Ta, sirotan, dost oplakan
Već je vinjuštikom,
Pa treba mu da što melje,
Zubma i jezikom.

Stol se sprema opet snova,
Redi se, postavlja,
Svijeće pale, a gled' Filke –
Seja goste pozdravlja:

Kisel – čorba vas veseli,
Moji gosti mili!
Već je vrijeme da bi malo
Opet založili!

Pak ti zdjelu s kisel-čorbom
Mah na astal stavi,
A ona se, vruća, puši,
Sve u miris zavi.

Živila nam naša Seka!
Svatko Filki kliče,
Pa se k stolu, kisel – čorbi,
Željano primiče.

Samo naši novi gosti,
Došavši iz prijeka,
Zahvališe, jer ih tamo
Rod s večerom čeka.

Stog jim Gusta uklopio
Jošte jednu čašu,
Na rastanku, lake noći,
I za ljubav našu.

Pak ispiše i odoše,
Klikom ispraćeni,
S njima još i Mico s Pajom,
Jer su oženjeni.

Ja se nadah, i Monsinjor
Da će s njima poći,
Jest, da nisu pri pogači
Lakome mu oči!

Tek kada je pri večeri
Svega se namoto,
S Aliušom, drugom, ode
Naš srijemski proto.

Kad se tako zrak raščisti
Od otih bakcila,
Tek veselje pravo nasto
Do sita i mila.

Pak zdravice slatke teku,
Kano iz rukava,
Natječe se Gusta s Jovom,
Ta, to ti je slava.

Natječe se Faba s Brunom,
U zdravica tako, -
Čim tek Darko Matku gleda,
Željno bi je cmako.

Ali tko bi sve ispričo
Noćno milje ovo,
Ne vjerujem da bi to zno
Ni novački Jovo.

Ja, bar, svjesno ispovijedam:
Ne znam više toga,
A tomu je uzrok svojstvo
Jakog vinca moga.

Čas nadode, jednom čašom
Oči ti zakrese,
I ta čaša svo pamtenje
Mahom ti odnese.

Od tog časa ni ja ne znam
Što je posle bilo,
Jerbo mi se sve u tamu
Zaboravi skrilo.

Tek, pred ponoć znam za viku:
Opet vina nema!
A ja Gusti: Hajd u podrum!
Viknuh, ko iz drijema.

Na to Gusta, kano lane,
Skoči od astala,
Ode s Fabom, sa kime bi,
Lativ se bokala.

Što bi dugo sa teglicom
Oko flaše mrdo,
Naišo na kamen nije,
Vješto skočiv, tvrdo.

I evo ih, ko da noćne
Gonile ih vile,
Il' ko da ih predvodio
Sam zanešen Ile.

To je Zanoš, *letzte Flasche!*³⁷
Ja ću kliknut na to,
Kad u čaša blisnu rujno
Zanoševo zlato.

37 njem. posljednja boca

E, sad, braćo, još taj bokal
Složno, još, ispijmo,
Pak još jednom crnom kafom
Dobro ga zalijmo!

I, jer ponoć već se bliži,
Trebalo sve presjeći,
Pa, tolikim za naporom,
Da idemo leći.

I postelja, i divana
Ima dosta llo,
Tek ne može svakom dati
Što mu srcu milo.

Na polak se s otim slažem,
Reć će pjesnik Jovo,
Ta, tko bi još išo spavat
Gluho doba u ovo?

Nego čujte što ću reći:
To kad ispijemo,
Onda k meni, na crnu kafu,
Svi, svi, da idemo!

I onako čast i ljubav
To od svih nas ištu,
K meni na konak da pratimo
I Matku, i Pištu.

Samo Ile nek ostane,
On ne može više, -
A i put je vlažan, klizav,
Od te prošle kiše.

A ja beknuh: Tko ne može?!
Pokazat vam želim -
Šuš a nisam, nego junak,
S vam da megdan dijelim.

Zato, Gusto, Fabo, Bruno,
Pun'te svima čaše,
Kličite: Bože, živi slogu
I to društvo naše!

Ispismo ih kano guje,
Razom, bez ušesa,
Kako gdje kom slatko bilo,
Vidiš, sav se stresa.

Ali slatki Gusta, maher,
Na sve dobro pazi,
Osobito kada želi
Koga da porazi,

Stoga mahom toči svima,
Pak zdravicu začē:
Živio nam, domaćine!
Hvala, godovnjače!

Živio nam! Mnogo ljeta!
Kliče svak i pije,
Pa čekaju na zahvalu
Domaćin – Ilije.

E, pa šta ćeš s Gustom, vragom,
Redom srca dira,
Zahvalih se, strusih čašu,
Rad reda i mira.

On bi, možda, još što spleo,
Al bokal izdao!
Zato kliknu: Gotovi smo!
Da nam nije žao!

A sad, hajdmo k Jovi prijeko,
Na tu crnu kavu,
Tamo ćemo zapečatit
Svu današnju slavu.

Digosmo se i odosmo
Kano vilenjaci,
Bogme njeko i tetura,
S nesložni koraci.

A tom svemu luft je krivac,
Uzrok drugog stanja,
A ne Zanoš, Srećko ni Erdutac,
Nit Ceca, niti Janja.

I, evo nas, dopeljasma s'
U Jovine dvore,
Tu nas boce već čekaju,
Da se s nami bore.

Jovo mah nas čašom zdravi,
Predade ju Gusti,
A ovaj je, uvijek junak,
U burašćić spusti.

Ja, čim malo samo srknuh,
Meliora ratus,³⁸
Na divan se Jovin izvalih
Jam dota ligatus.³⁹

38 lat. slaveći Tvorca

39 lat. napokon bogato obdaren

GDJE JE ŠTO

- 6 – 26 Jasna Melvinger, ŠALJIVE POEME ILIJE
OKRUGIĆA SRIJEMCA
- 27 – 37 BUCANIJADA
- 39 – 53 VAROŠIJADA
- 55 – 112 VARADINIJADA
- 113 – 152 PANTINA DRUŽINA
- 153 – 188 NA ILIJIN ROĐENDAN

Edicija: *Baština*, knjiga 7.

Nakladnik:
NIU *Hrvatska riječ*

Za nakladnika:
Ivan Karan

Urednik:
Milovan Miković

Priredila i pogovorila:
Jasna Melvinger

Koerktura:
Jasna Melvinger

Priprema:
Thomas Šujić

Tisak:
Rotografika, Subotica
Segedinski put 72

Za tisak odgovara:
Antun Bašić

Naklada:
500